

Handreiking weging van het waterbelang voor gemeenten

Ruimte voor water in
plannen voor de
fysieke leefomgeving

Hoogheemraadschap van
Delfland

Hoogheemraadschap van Delfland

Handreiking weging van het waterbelang voor gemeenten

Ruimte voor water in plannen voor de fysieke leefomgeving

Versie 23 oktober 2025

Colofon

Deze handreiking is een uitgave van het Hoogheemraadschap van Delfland.

Phoenixstraat 32

Postbus 3061, 2601 DB Delft

Telefoon 015-2608108

info@hhdelfland.nl

www.hhdelfland.nl

Redactie

mr. T. Lander, Hoogheemraadschap van Delfland

Inhoud

Hoogheemraadschap van Delfland

Fotografie

Hoogheemraadschap van Delfland of zoals in bron vermeld

Disclaimer

Aan de inhoud van deze publicatie kunnen op geen enkele manier rechten worden ontleend.

Website Delfland

www.hhdelfland.nl

Algemene informatie weging waterbelang Delfland

[Weging waterbelang](#)

Delfland informeren over een ruimtelijk plan via Portaal weging waterbelang

[Portaal weging waterbelang](#)

Inhoud

1	HANDREIKING WEGING VAN HET WATERBELANG VOOR GEMEENTEN	5
1.1	Handreiking weging van het waterbelang voor gemeenten	5
1.2	Doel van de weging van het waterbelang	5
2	WEGING VAN HET WATERBELANG ALGEMEEN	7
2.1	Basis van de weging van het waterbelang	7
2.2	Beginsel van de weging van het waterbelang	8
2.2.1	Wanneer is sprake van een weging van het waterbelang?	8
2.2.2	Overige aspecten bij de weging van het waterbelang	9
2.3	Waar let Delfland op bij de weging van het waterbelang?	10
2.3.1	Onderwerpen en thema's	10
2.3.2	Beoordelingscriteria, richtlijnen, aandachtspunten	11
2.3.3	Omgevingsplannen en omgevingsvergunningen voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (bopa) voor een tijdelijke periode	11
2.4	Rolverdeling en fasen in de weging van het waterbelang	11
2.4.1	Vorbereidende fase voor ontwikkelingen	11
2.4.2	Omgevingstafel	13
2.4.3	Vervolfasen	14
3	INHOUD WEGING VAN HET WATERBELANG PER THEMA	15
3.1	Toelichting	15
3.2	Weging van het waterbelang algemeen	15
3.3	Stevige dijken	16
3.4	Voldoende water	17
3.5	Schoon water	20
3.6	Gezuiverd afvalwater	22
3.7	Klimaatadaptatie	24
4	PROCES WEGING VAN HET WATERBELANG PER INSTRUMENT	25
4.1	Inleiding	25
4.2	Instrument omgevingsvisie	25
4.2.1	Omgevingsvisie	25
4.2.2	Inbreng vanuit Delfland in de omgevingsvisie	25
4.2.3	Rollen en fasen	26
4.2.4	Beoordelingscriteria, richtlijnen en aandachtspunten	27
4.2.5	Overgangsrecht van Wro naar Ow	27
4.2.6	Uitvoerbaarheid en kostenverhaal water	27
4.3	Instrument omgevingsplan	27
4.3.1	Omgevingsplan	27
4.3.2	Rollen en fasen	28
4.3.3	Beoordelingscriteria, richtlijnen en aandachtspunten	29
4.3.4	Overgangsrecht van Wro naar Ow	30
4.3.5	Uitvoerbaarheid en kostenverhaal water	30
4.4	Instrument buitenplanse omgevingsplanactiviteit (bopa)	31
4.4.1	Buitenplanse omgevingsplanactiviteit (bopa)	31

4.4.2	Rollen en fasen	32
4.4.3	Beoordelingscriteria, richtlijnen en aandachtspunten	34
4.4.4	Overgangsrecht van Wabo naar Ow	34
4.4.5	Uitvoerbaarheid en kostenverhaal water	34
4.5	Instrument programma's	35
4.5.1	Programma's	35
4.5.2	Rollen en fasen	36
4.6	Weging van het waterbelang en milieueffectrapportage	36
5	JURIDISCHE EN FINANCIËLE BORGING WATERBELANG	38
5.1	Juridische regelingen in het omgevingsplan	38
5.2	Borging per waterthema	38
5.2.1	Veiligheid en waterkeringen	38
5.2.2	Voorkomen van wateroverlast	39
5.2.3	Watersysteemkwaliteit en ecologie	41
5.2.4	Afvalwaterketen	41
5.2.5	Klimaatadaptatie	41

1 Handreiking weging van het waterbelang voor gemeenten

1.1 Handreiking weging van het waterbelang voor gemeenten

Wat is de Handreiking weging van het waterbelang voor gemeenten?

Deze handreiking geeft inzicht in hoe Het Hoogheemraadschap van Delfland (hierna te noemen Delfland) het waterbelang in gemeentelijke instrumenten, zoals de omgevingsvisie, het omgevingsplan en de afwijkingen daarvan procesmatig en inhoudelijk invult. De weging van het waterbelang is erop gericht om wateraspecten optimaal mee te nemen in initiatieven en plannen die gevolgen hebben voor de fysieke leefomgeving.

De handreiking is niet nieuw. Delfland - en de partijen waarmee wij samen werken - maken al jaren gebruik van de 'Handreiking watertoets voor gemeenten - Ruimte voor water in ruimtelijke plannen'. Door de komst van de Omgevingswet is het echter nodig om de handreiking te actualiseren. De Omgevingswet heeft tot doel om tot een balans te komen tussen het beschermen en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving. De wet bundelt alle regels over de fysieke leefomgeving. Alle belangen en zeker het waterbelang moet meegewogen worden. De term watertoets is in de Omgevingswet vervangen door het begrip 'weging van het waterbelang'.

Wat vindt u in dit eerste hoofdstuk?

- informatie over de handreiking;
- doel van de weging van het waterbelang.

Voor wie is deze handreiking bedoeld?

Deze handreiking is bedoeld voor initiatiefnemers (gemeenten, adviesbureaus en projectontwikkelaars) van een ontwikkeling in de fysieke leefomgeving.

Handreiking altijd actueel

De handreiking is gebaseerd op het beleid van Delfland en sluit aan op het provinciale- en landelijke beleid. Door publicatie van deze handreiking op de website van Delfland is altijd de meest recente versie digitaal beschikbaar.

Via de website kunt u ook gegevens van Delfland opvragen of ons informeren over uw initiatief of plan voor de fysieke leefomgeving. Ga daarvoor naar de link: [Weging waterbelang](#) of als u een plan meteen aan wilt melden naar de link: [Portaal weging waterbelang](#).

1.2 Doel van de weging van het waterbelang

Rol van water in de fysieke leefomgeving

Water, in de juiste hoeveelheid en van goede kwaliteit, is een belangrijke toegevoegde waarde voor een gebied. Dat geldt voor stedelijk en landelijk gebied, voor particulieren en bedrijven.

Te veel of te weinig water leidt tot problemen als wateroverlast, natte kelders en tuinen, paalrot en verzilting. Klimaatverandering en bodemdaling zijn belangrijke oorzaken, maar ook de verstedelijking speelt een rol. Er komt steeds meer verhard oppervlak, waardoor er minder water in de bodem kan infiltreren en er te weinig ruimte voor water overblijft.

Behalve de hoeveelheid water is ook de kwaliteit van het water van belang. Die hangt nauw samen met gebiedsinrichting, hemelwaterafvoer en rioleringssysteem.

Van schoon, gezond en voldoende water profiteren bewoners, bedrijven, natuur en recreanten. Reden genoeg om als gemeente en waterschap samen te zoeken naar de beste manier om water in de fysieke leefomgeving op te nemen.

Samen plannen maken is winst

De inrichting van de fysieke leefomgeving hangt nauw samen met het watersysteem. Een goede afstemming tussen gemeente en Delfland is daarom essentieel. Hoe kunnen watergangen, plassen, waterbergingen, gemalen, dijken, natuurvriendelijke oevers, grondwater (peilbeheer) en waterzuivering ruimtelijk het best worden ingepast?

Medewerkers van Delfland en van gemeenten kijken naar dezelfde werkelijkheid, maar niet door dezelfde bril. Door reguliere contacten, zowel ambtelijk als bestuurlijk, groeien het onderlinge vertrouwen en begrip van elkaars werkveld en ontstaat er een open houding. Deze handreiking helpt daarbij.

Delfland denkt graag vanaf het allereerste begin met gemeenten en andere initiatiefnemers mee over de inrichting van het watersysteem, oplossingen en eventuele compenserende maatregelen.

Essentie van de weging van het waterbelang

De Omgevingswet stimuleert gemeente en waterschap om samen aan de slag te gaan, met als doel het water een integraal onderdeel van de fysieke leefomgeving te laten zijn.

Het gaat erom dat water expliciet en evenwichtig meeweegt bij alle (gemeentelijke) instrumenten die onder de Omgevingswet opgesteld worden.

In de Omgevingswet en bijbehorende besluiten zijn diverse artikelen opgenomen om te borgen dat tijdig overleg over het waterbelang in een initiatief of plan plaatsvindt.

2 Weging van het waterbelang algemeen

2.1 Basis van de weging van het waterbelang

De weging van het waterbelang in de Omgevingswet is de opvolger van de watertoets. De watertoets kwam voort uit het advies van de Commissie Waterbeheer 21^e eeuw en het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW, 2003; NBW-actueel, 2008) en berust op twee uitgangspunten:

1. Standstill-beginsel: Negatieve effecten van ruimtelijke ontwikkelingen op het watersysteem worden voorkomen.
2. Verbetering: In ruimtelijke ontwikkelingen worden de kansen, die zich voordoen om bestaande knelpunten in het watersysteem te helpen oplossen, benut.

Deze twee uitgangspunten vormen nog steeds de kern van de weging van het waterbelang.

Met de Wro, de Waterwet, de Wabo, de Crisis- en herstelwet en de Omgevingswet is er sinds het NBW-actueel veel veranderd in de regelgeving. Voor de weging van het waterbelang is relevant dat:

- de belangrijkste ruimtelijke keuzes gemaakt worden in het kader van omgevingsvisies.
- substantiële nieuwe ontwikkelingen niet alleen tot stand komen via het omgevingsplan (voorheen bestemmingsplan), maar ook veel via afwijkingen daarvan buitenplanse omgevingsactiviteit (bopa).
- onder de Omgevingswet vaker de reguliere, korte procedure van toepassing is. Daardoor is het nog belangrijker om vroegtijdig af te stemmen.

Behalve de Omgevingswet is ook de kamerbrief Water en Bodem Sturend (WBS) van 25 november 2022 van belang voor de weging van het waterbelang. Daarin is aangegeven, dat er bij de inrichting van Nederland meer rekening gehouden moet worden met water en bodem. In de kamerbrief zijn 33 structurerende keuzes opgenomen. Veel van deze keuzes zijn randvoorwaarden, waarmee provincies samen met alle betrokken partijen een gebiedsgerichte aanpak kunnen opstellen. De structurerende keuzes hebben deels betrekking op het nationale beleid, maar kunnen ook richting geven aan of doorwerking vinden in programma's van provincies, gemeenten en waterschappen, gebiedsprocessen, bedrijven en inwoners. Het gaat om locatiekeuze en/of de inrichting van een gebied, wijk of straat.

De Omgevingswet biedt een aantal mogelijkheden, om het waterbelang beter te borgen dan onder de Wro en Wabo het geval was.¹ Gemeenten hebben bijvoorbeeld meer ruimte gekregen, om voor het watersysteem regels voor te schrijven. Dat komt, omdat onder het regime van de Wro alleen regels konden worden gesteld voor zover deze ruimtelijk relevant waren. Onder de Omgevingswet geldt die beperking niet meer.²

Daarnaast heeft de wetgever in het Bkl de weging waterbelang niet langer als overlegplicht en motiveringsplicht opgenomen, maar deze omgezet in een instructieregel door de woorden 'rekening houden met' te gebruiken. De wetgever geeft aan, dat deze 'in dit besluit zijn omgezet in een inhoudelijke beslisregel die de achterliggende bedoeling zuiverder weergeeft' en de

¹ F.A.G. Groothuijse, 'Kamerbrief 'Water en bodem sturend', Een papieren tijger uit de oude doos?', *TBR* 2023/27, p. 212-226; p. 223. Groothuijse gaat hier ook in op het versterken van de weging waterbelang door deze ook voor de omgevingsvisie verplicht te stellen. Overigens is dat bestuurlijk al zo afgesproken in het Bestuursakkoord Water.

² G.B. Dekker, S. Handgraaf & P.J. de Putter, 'Stedelijk waterbeheer onder de Omgevingswet', in: H.J.M. Havekes, P.J. de Putter & W.J. Wensink (red.), *Praktijkboek Waterbeheer onder de Omgevingswet*, Den Haag: Boom Juridisch 2022, p. 523-542; p. 538; zie ook P. van der Brugge, 'Van lijdend naar sturend, een betere watertoets onder de Omgevingswet', *Water Governance* 2023/3, p. 100-103; p. 102 waarin ook twee voorbeelden van bindende regels staan.

waterbelangen hiermee 'sterker worden verankerd aan de voorkant van het beleidsproces'.³ De [Handreiking Bkl](#) voegt hier nog aan toe, dat 'het oordeel van het waterschap zwaar weegt', iets dat 'zeer uitzonderlijk is in het Bkl'.⁴ Deze instructieregel sluit ook beter aan bij de doelstelling van de weging waterbelang om de gevolgen van ruimtelijke ontwikkelingen voor het watersysteem 'expliciet en evenwichtig' mee te wegen: niet alleen beschrijven van de wijze waarop, maar daadwerkelijk rekening houden met de gevolgen voor het watersysteem.

Rolverdeling

Het belang van overleg tussen alle betrokkenen in de beginfase van ontwikkelingen is dus alleen maar toegenomen. Structureel periodiek overleg tussen gemeente en Delfland draagt bij aan een tijdige uitwisseling van informatie. Delfland wil zich actief op de hoogte stellen van ruimtelijke ontwikkelingen en samenwerking zoeken en versterken met gemeenten en provincie. Hoe eerder immers de waterbeheerder deelneemt aan het planproces - al vóór de keuze voor een ontwikkelingslocatie bijvoorbeeld - hoe beter we samen kansen kunnen benutten, waterproblemen kunnen voorkomen en tegen zo laag mogelijke kosten water kunnen inpassen.

Dat vraagt om een duidelijke invulling van de rolverdeling tussen Delfland en de gemeente/initiatiefnemer.

- Het is de taak van de gemeente om in een zo vroeg mogelijk stadium Delfland te betrekken bij een voorgenomen plan en om voor of uiterlijk in het voorontwerpstadium van een omgevingsvisie, een (wijziging) omgevingsplan of bij een aanvraag voor een bopa het advies in het kader van de weging van het waterbelang te vragen.
- Delfland is als regionale waterbeheerder een belangrijke adviseur voor de partners in het beleid voor de fysieke leefomgeving (gemeenten en private partijen) als het gaat om de watersysteem aspecten van plannen voor de fysieke leefomgeving.

2.2 Beginselen van de weging van het waterbelang

2.2.1 Wanneer is sprake van een weging van het waterbelang?

De Omgevingswet gaat uit van afstemming en samenwerking tussen overheden. Op basis van artikel 2.2 Ow zijn de gemeente en Delfland verplicht om rekening te houden met elkaars belangen en stemmen zij (zo nodig) af. Hiermee is dan ook in de breedste zin van het woord geborgd dat het waterbelang meegewogen moet worden in initiatieven en plannen die gevolgen hebben voor de fysieke leefomgeving. Voor sommige instrumenten is expliciet aangegeven dat

³ Stb. 2018, 292, p. 340 (NvT).

⁴ Handreiking Bkl, kcbr.nl, 25 mei 2021, p. 22.

rekening gehouden wordt met de gevolgen voor het beheer van watersystemen en dat daarbij de opvattingen van het waterschap worden betrokken. Het blijft nodig dat het waterbelang in een vroegtijdig stadium wordt meegewogen bij de diverse instrumenten of de voorlopers daarvan, zoals stedenbouwkundige schetsen en masterplannen.

Delfland denkt in dat vroegtijdige stadium graag mee over de wijze waarop water en waterbelangen worden betrokken in het betreffende initiatief of plan. Hoe eerder Delfland mee kan denken, hoe beter het waterbelang gediend kan worden en hoe efficiënter de formele procedure doorlopen kan worden.

Het waterbelang wordt zonder meer meegewogen bij de volgende gemeentelijke instrumenten:

- omgevingsvisie;
- omgevingsplan;
- omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsactiviteit (bopa).

In de omgevingsvisie geeft de gemeente aan wat zij wil bereiken op het gebied van de fysieke leefomgeving. In het omgevingsplan worden de doelen uit de omgevingsvisie juridisch geborgd. Het omgevingsplan bevat immers alle gemeentelijke regels over de fysieke leefomgeving. Met een omgevingsvergunning voor een bopa worden ontwikkelingen mogelijk gemaakt, die in strijd zijn met het omgevingsplan.

2.2.2 Overige aspecten bij de weging van het waterbelang

Minimaal standstill en liefst verbetering

Delfland streeft naar een duurzame, robuuste waterstructuur. Dat wil zeggen: met voldoende ruimte voor waterberging, goede waterkwaliteit, waterkeringen en waterzuivering. Wat dat concreet betekent is afhankelijk van de aard van het gebied en de functie die het heeft of zal krijgen. Delfland adviseert over locatie- en inrichtingskeuzes en toetst de voorgenomen veranderingen aan het vastgestelde waterbeleid. Delfland maakt daarbij onderscheid in vier categorieën: stedelijk gebied, herstructureringsgebied, glastuinbouwgebied en landelijk gebied.

Belangrijk uitgangspunt is, dat het watersysteem door ruimtelijke veranderingen niet mag verslechteren (standstill-beginsel). Het is belangrijk om water al bij de locatiekeuze en het ontwerp van ruimtelijke ontwikkelingen als ordenend principe te gebruiken. Dat voorkomt het ontstaan van knelpunten achteraf, zoals (grond)wateroverlast of slechte waterkwaliteit.

Het Delflandse beleid is echter gericht op méér dan standstill, zoals ook blijkt uit het Waterbeheerplan, gebiedsplannen, richtlijnen, waterplannen et cetera. Veranderingen in de inrichting van een gebied geven de mogelijkheid om het watersysteem te verbeteren. Het gaat daarbij ook om de relatie tussen de verschillende waterthema's (droogte en wateroverlast, afvalwater, waterkwaliteit en ecologie, waterkeringen). Waterknelpunten en/of problemen met waterkeringen worden niet afgewenteld op de omgeving of verschoven naar de toekomst.

Waterparagraaf

De weging van het waterbelang mondt uit in een wateradvies. Delfland adviseert over de locatie- en inrichtingskeuze, kansen, doelen en randvoorwaarden waar het watersysteem aan moet voldoen en denkt mee. De initiatiefnemer is in principe zelf verantwoordelijk voor het (laten) uitvoeren van de daarvoor benodigde berekeningen en voor het maken van keuzen. Het eindproduct is een waterparagraaf in de motivering van het omgevingsplan of in de aanvraag voor een bopa. Daarnaast kan het nodig zijn om te voorzien in een juridische borging in de regels van het omgevingsplan of voorwaarden in de vergunning voor de bopa, die de

waterbelangen veiligstellen. De waterparagraaf bevat een beschrijving van de wijze waarop in het plan rekening is gehouden met de gevolgen voor het watersysteem. Door waterbelangen mee te nemen, wordt voldaan aan het vereiste van 'een evenwichtige toedeling van functies aan locaties'.⁵ Als Delfland van mening is dat in het definitieve plan onvoldoende rekening is gehouden met het wateradvies en dat dit tot onevenredige problemen leidt voor het waterbeheer, dan zal het juridische stappen ondernemen.

Beheerafspraken

Bij de ontwikkeling van een plan moeten ook onderhoudsaspecten worden geregeld, omdat deze gevolgen hebben voor de ruimtelijke invulling van een plan. De waterschapsverordening vormt hierbij het uitgangspunt. Als er wordt afgeweken van de waterschapsverordening, moeten daarover aparte uitvoeringsafspraken worden gemaakt. Als er sprake is van een nieuwe waterstructuur of een wijziging in de bestaande waterstructuur, moeten er duidelijke afspraken gemaakt worden over de status (primair of secundair) van de watergangen.

Omgevingsvergunning voor een wateractiviteit

Er is een omgevingsvergunning voor een wateractiviteit van Delfland nodig voor activiteiten en maatregelen die van invloed kunnen zijn op het watersysteem (inclusief kades, duikers e.d.). Toetsingskader voor de aanvraag zijn onder andere de waterschapsverordening met legger en beleidsregels.

Omgevingsvergunning voor een wateractiviteit los van weging van het waterbelang

De procedure voor de verlening van de omgevingsvergunning voor een wateractiviteit staat formeel los van de weging van het waterbelang. Bij de weging van het waterbelang wordt gekeken of de nieuwe inrichting vanuit waterbeheer toelaatbaar is. Bij vergunningverlening gaat de aandacht vooral naar uitvoeringsaspecten. Dit betekent dat een vergunning aanvullende, gedetailleerdere technische voorwaarden kan stellen. Hierdoor kan het zijn dat een onderdeel uit het plan vanuit de weging van het waterbelang toelaatbaar is, maar voor de vergunning niet. Let op: activiteiten die niet de procedure voor een ontwikkeling in de fysieke leefomgeving hoeven te doorlopen, zijn soms wel vergunningplichtig. Wanneer in de beginfase blijkt dat waarschijnlijk een vergunning nodig is, dan zal Delfland dat aan de initiatiefnemer melden. De initiatiefnemer kan dan de vergunning op tijd aanvragen, bij Delfland of via de gemeente.

2.3 Waar let Delfland op bij de weging van het waterbelang?

2.3.1 Onderwerpen en thema's

Natuurlijk zijn veiligheid en het voorkomen van wateroverlast belangrijke aandachtspunten voor Delfland. Maar het gaat niet alleen om deze voor de hand liggende aspecten. Sinds het Waterbeheerplan 2010-2015 organiseert Delfland het werk vanuit inhoudelijke onderwerpen: Stevige dijken, Voldoende water, Schoon water en Gezuiverd afvalwater. De programma's zijn onderverdeeld in thema's (zie onderstaande tabel). Bij het leveren van input voor en beoordelen van plannen hanteert Delfland deze onderwerpen en thema's als leidraad. In het Waterbeheerplan 2016-2021 is bovendien aangegeven, dat deze thema's niet op zichzelf staan, maar een integrale opgave voor een toekomstbestendig watersysteem omvatten. Op 10 maart 2022 is het Waterbeheerprogramma 2022 – 2027 (WBP6) vastgesteld. In het WBP6 wordt met een brede blik naar de watertaken van Delfland gekeken vanuit het perspectief van de leefomgeving. Meer informatie is te vinden op [6de Waterbeheerprogramma 2022-2027](#).

⁵ Zie paragraaf 4.3.1 voor meer informatie over de evenwichtige toedeling van functies aan locaties relatie tot water.

Voor de structuur van deze handreiking gaan we nog steeds van onderstaande onderwerpen en thema's uit.

Onderwerp	Thema's
Stevige dijken	veiligheid, waterkeringen
Voldoende water	voorkomen van wateroverlast, grondwater en voorkomen van (zoet)watertekort, onderhoud en bagger
Schoon water	watersysteemkwaliteit, ecologie en biodiversiteit
Gezuiverd afvalwater	afvalwaterketen
Klimaatadaptatie	klimaatadaptatie

Het gaat er in de eerste plaats om dat de locatie waterstaatskundig geschikt is voor de beoogde functie, met inachtneming van de uitgangspunten en randvoorwaarden die Delfland hieraan stelt.

Daarbovenop kunnen zich in ontwikkelingen kansen voordoen die helpen om de doelen te halen uit Delflandse onderwerpen. Dat kan bijvoorbeeld door wateroverlast op te lossen in een polder of door een natuurvriendelijke oever aan te leggen (Kaderrichtlijn Water). Als Delfland aan de voorkant van planprocessen betrokken is, worden zulke kansen tijdig zichtbaar en kan werk met werk gemaakt worden.

2.3.2 Beoordelingscriteria, richtlijnen, aandachtspunten

Voor alle thema's zijn in hoofdstuk 3 de (harde) beoordelingscriteria, richtlijnen en aandachtspunten aangegeven.

- De beoordelingscriteria (rood) zijn voor Delfland harde beleidsstandpunten. Afwijking van de beoordelingscriteria zonder dat hierover nadere afspraken zijn gemaakt (maatwerk) kan voor Delfland reden zijn om bestuurlijk overleg te beleggen of om, in het uiterste geval, een juridische procedure te doorlopen.
- De richtlijnen (oranje) zijn sterke aanbevelingen. De richtlijnen houden vaak in dat kansen kunnen worden benut of dat integrale oplossingen onderzocht kunnen worden.
- Aandachtspunten (groen) zijn wensen van Delfland. Aandachtspunten bieden extra kansen voor het watersysteem.

2.3.3 Omgevingsplannen en omgevingsvergunningen voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (bopa) voor een tijdelijke periode

Bij plannen en vergunningen voor een tijdelijke periode dient de weging van het waterbelang eveneens te worden doorlopen. Ook voor tijdelijke ontwikkelingen is het standstill-beginsel het uitgangspunt, immers gedurende de levensduur van de ontwikkeling mag er geen verslechtering van de waterstaatskundige situatie optreden. De beoordeling van plannen voor een tijdelijke periode vindt dan ook plaats volgens de beoordelingscriteria in hoofdstuk 3.

2.4 Rolverdeling en fasen in de weging van het waterbelang

2.4.1 Voorbereidende fase voor ontwikkelingen

De voorbereidende fase gaat over vroegtijdig samenwerken. Deze fase is cruciaal voor het benutten van kansen en het voorkomen van nieuwe waterknelpunten. Betrek Delfland daarom in deze fase al zo veel mogelijk de bij de planvorming.

Dit kan bijvoorbeeld worden vormgegeven door reguliere overleggen tussen Delfland en gemeente of omgevingstafels waar plannen in een vroeg stadium worden besproken en afspraken worden gemaakt over verdere samenwerking. Vooroverleg voorkomt de kans op vertraging later in het proces of op het indienen van zienswijzen of bezwaren en/of het instellen van beroep bij de Rechtbank of bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS).

In deze fase informeren initiatiefnemer en Delfland elkaar over het initiatief in de fysieke leefomgeving en over het watersysteem. Partijen maken procesafspraken en wisselen concrete informatie uit. Er worden concrete procesafspraken gemaakt en vastgelegd: op welke momenten in de planvorming is overleg nodig en wanneer wordt het formele wateradvies over het plan gegeven?

Deze afspraken bepalen de verdere route. Ook wordt feitelijke informatie uitgewisseld. Delfland levert de benodigde informatie aan: wat zijn de mogelijkheden en onmogelijkheden van het watersysteem, met welk waterbeleid en welke randvoorwaarden moet de initiatiefnemer rekening houden, welke vergunningen zijn mogelijk nodig?

Vertrekpunt is de lijst van beoordelingscriteria per thema (hoofdstuk 3).

Indien beschikbaar voor het specifieke gebied, reikt Delfland aan:

- relevante informatie over het watersysteem en het beheer;
- de ligging van de waterstaatkundige werken (waterkeringen, (hoofd)watergangen en rioolpersleidingen);
- beleid;
- ruimtebehoefte vanuit water (o.a. Delflandse projecten);
- geplande maatregelen van het watersysteem;
- specifieke knelpunten en kansen;
- eisen, randvoorwaarden en wensen;
- eventuele eerdere (proces)afspraken uit convenant, waterplan, et cetera.

De initiatiefnemer is in principe zelf verantwoordelijk voor het (laten) uitvoeren van eventueel noodzakelijk aanvullend onderzoek en rekenwerk.

Rol gemeente

De gemeente heeft tot taak om Delfland te betrekken bij de plannen en om af te stemmen met Delfland. Regelmatig informeel contact tussen gemeente en Delfland maakt het contact op de meer formele momenten in het besluitvormingsproces makkelijker. Delfland heeft dan ook met de meeste gemeenten regulier overleg over nieuwe of bestaande initiatieven en voor elke gemeente een vaste contactpersoon. Een andere laagdrempelige manier om met elkaar te overleggen is het spreekuur dat Delfland houdt bij een aantal gemeenten.

Indien nodig, stelt de gemeente/initiatiefnemer samen met Delfland een afspraaknotitie (of uitgangspuntennotitie) op. De gemeente/initiatiefnemer stelt in deze fase een conceptontwerpplan met waterparagraaf op of maakt een waterparagraaf, die later bij de aanvraag omgevingsvergunning (bopa) wordt gevoegd. De gemeente/initiatiefnemer maakt daarbij gebruik van de criteria en de voorwaarden die Delfland heeft gesteld. Als een conceptplan of conceptaanvraag gereed is, stelt de gemeente of andere initiatiefnemer dit ter beoordeling beschikbaar aan Delfland.

De gemeente kan een rol spelen bij het in contact brengen van de initiatiefnemer en Delfland.

Rol Delfland

Zodra er een Delflands waterbelang gemoeid is met de betreffende ontwikkeling zal Delfland deelnemen aan de omgevingstafel of andere vorm van vooroverleg en meedenken om het waterbelang in het initiatief te integreren.

Delfland is beschikbaar voor vooroverleg en zal aangeven welke voorwaarden het watersysteem stelt aan de ontwikkeling. Delfland informeert de initiatiefnemer over alle relevante aspecten van het watersysteem in dit gebied. Delfland overlegt met de initiatiefnemer over de wateraandachtspunten en criteria waaraan de ontwikkeling moet voldoen en stelt prioriteiten vanuit wateroptiek. In deze fase kondigt Delfland ook aan of op de ontwikkeling een omgevingsvergunning voor een wateractiviteit van toepassing is.

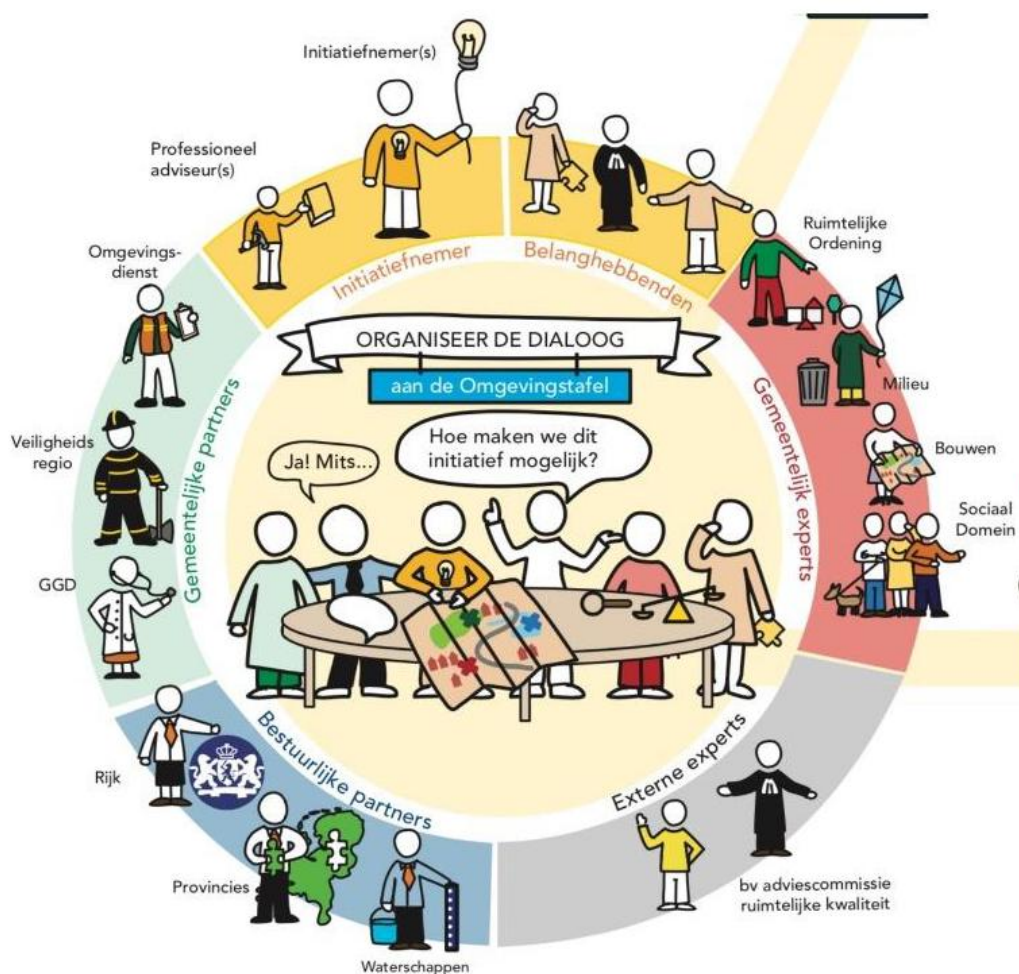
2.4.2 Omgevingstafel

Om het vroegtijdige samenwerken vorm te geven is bij de meeste gemeenten de omgevingstafel ontwikkeld. Deze tafel wordt in aanvulling op reguliere overleggen en spreekuren gehouden.

Complexe initiatieven die binnenkomen bij de gemeente zullen in eerste instantie worden besproken aan de zogenoemde "intaketafel". Hierin kijkt de gemeente in hoofdlijnen naar het initiatief en bepaalt of er een gerede kans is dat dit initiatief gerealiseerd kan worden. Op het moment dat dat zo is, kan het initiatief verder uitgewerkt worden.

Op het moment dat het initiatief verder uitgewerkt is, kan dit besproken worden aan de omgevingstafel. Hier worden de initiatiefnemer, ketenpartners en eventueel belanghebbenden voor uitgenodigd. Het toepassen van deze methodiek zorgt vanaf het eerste moment voor een integrale belangenafweging, wat immers een van de doelen van de Omgevingswet is. Ter tafel zal de ontwikkeling worden besproken en komen vragen, tips en nadere onderzoeken aan de orde. Daarmee kan geborgd worden dat alle belangen, waaronder het waterbelang goed afgewogen worden.

Het vroegtijdig integraal afstemmen vergroot de kans, dat later ingediende formele vergunningaanvragen bij de gemeenten binnen de korte termijn van de reguliere procedure van de omgevingsvergunning voor een bopa afgehandeld kunnen worden. Bovendien leidt het tot een breed gedragen plan.

Afbeelding: wie zitten er aan de omgevingstafel? (bron: VNG, factsheet omgevingstafel)

2.4.3 Vervolgfases

Voorontwerpfase

Na de voorbereidende fase stelt de gemeente of andere initiatiefnemer een voorontwerp van de visie, het plan of initiatief op. Aan het eind van deze fase gaat Delfland na of de waterbelangen op verantwoorde wijze in de visie, plan of initiatief zijn meegenomen en bij een omgevingsplan voldoende zijn vertaald in een waterparagraaf en weergegeven op de verbeelding en in de regels.

In deze fase geeft Delfland waar nodig aan op welke punten de initiatiefnemer het voorontwerp nog moet aanpassen of aanvullen. Het wateradvies bevat, als de procedure goed is doorlopen, geen nieuwe informatie. Het is de reactie van Delfland op de waterinbreng in het plan.

Ontwerpfase

In de ontwerpfase (bij de bopa is dit de aanvraagfase) verwerkt de gemeente de laatste afwegingen in de visie, het plan of besluit. De gemeente licht de afweging toe in een definitieve waterparagraaf of onderbouwing, waarin ook wordt aangegeven hoe het waterbelang is meegewogen en hoe water ruimtelijk gezien wordt vastgelegd. De gemeente stuurt het ontwerpplan naar Delfland bij voorkeur via het 'Portaal weging waterbelang'. Dit zal voor de aanvraag voor de bopa via de Samenwerkfunctionaliteit van het Digitale Stelsel Omgevingswet gaan. De gemeente en Delfland maken eventueel afspraken over vervolgstappen.

Als de gemeente en Delfland geen overeenstemming bereiken over de inpassing van het waterbelang in het plan, en dus het wateradvies naar de mening van Delfland onvoldoende wordt gehonoreerd door de gemeente, dan kan Delfland besluiten de daarvoor openstaande (juridische) procedures zoals het indienen van een zienswijze te gebruiken.

Vaststellings- en beroepsfase

De gemeente stelt het plan of de visie vast of verleent de vergunning en stuurt de definitieve versie van het plan of het besluit naar Delfland. In uitzonderlijke gevallen is dit voor Delfland het moment om juridische vervolgstappen te ondernemen.

3 Inhoud weging van het waterbelang per thema

3.1 Toelichting

In dit hoofdstuk worden de waterrelevante aspecten nader benoemd. Per planfiguur is aangegeven of een wateraspect een beoordelingscriterium, een richtlijn of een aandachtspunt is. Een en ander is gevisualiseerd met het 'stoplichtsysteem':

- Beoordelingscriteria (rood) zijn voor Delfland harde beleidsstandpunten. Afwijking van de beoordelingscriteria zonder dat hierover nadere afspraken zijn gemaakt (maatwerk) kan voor Delfland reden zijn om bestuurlijk overleg te beleggen of om, in het uiterste geval, een juridische procedure te doorlopen.
- Richtlijnen (oranje) zijn sterke aanbevelingen. De richtlijnen houden vaak in dat kansen kunnen worden benut of dat integrale oplossingen onderzocht kunnen worden.
- Aandachtspunten (groen) zijn wensen en bieden extra kansen voor het watersysteem.

In een aantal gevallen is het beschreven aspect niet van toepassing. In die gevallen is het veld in het overzicht wit gelaten.

3.2 Weging van het waterbelang algemeen

	Relevantie per instrument			
	Stedenbouwkundig plan	Omgevingsvisie	Omgevingsplan	bopa
• Er is invulling gegeven aan de weging van het waterbelang.				
• Er is rekening gehouden met doelstellingen en uitgangspunten van beschikbare visies (bijvoorbeeld waterplan, waterdoelstellingen uit de omgevingsvisie).				
• Er is (ruimtelijk) rekening gehouden met uitgangspunten van duurzaam waterbeheer.				
• Er is invulling gegeven aan de economische uitvoerbaarheid en/of financiële aspecten van het watersysteem.				

3.3 Stevige dijken

Thema: Veiligheid en waterkeringen	Relevantie per instrument			
	Stedenbouwkundig plan	Omgevingsvisie	Omgevingsplan	bopa
Initiatieven tot medegebruik van waterkeringen (bouwen, werken, wegen, beplanting en kabels en leidingen) voldoen aan de criteria die Delfland hiervoor stelt en over het medegebruik is overleg gepleegd – en overeenstemming bereikt - met Delfland.				
Er is overeenstemming over de eventueel aan te passen/ te verplaatsen waterkeringen en de toekomstige ligging van de waterkeringen is zeker gesteld in het instrument				
Van alle waterkeringen zijn het waterstaatswerk, de beschermingszones en het profiel van vrije ruimte (ruimtelijke reservering) op de verbeelding weergegeven en in de regels geborgd.				
Binnen het beperkingengebied <i>waterkering</i> zijn geen ontwikkelingen mogelijk, die met de functie <i>waterkering</i> conflicteren.				
Het plan benut kansen voor het vergroten van de waterveiligheid van het achterland dan wel voor versterking/verbetering van de waterkeringen.				

Separate toetsing in het kader van de omgevingsvergunning voor een wateractiviteit voor het thema Veiligheid en waterkeringen.

Voor de uitvoering van initiatieven tot medegebruik van waterkeringen dan wel het aanpassen/ verplaatsen van waterkeringen is het aanvragen van een omgevingsvergunning voor een wateractiviteit noodzakelijk.

Bron: Nationale beeldbank

3.4 Voldoende water

Thema: Voorkomen van wateroverlast	Relevantie per instrument			
	Stedenbouwkundig plan	Omgevingsvisie	Omgevingsplan	bopa
Het plan voldoet aan de provinciale normen voor wateroverlast. Bij nieuwe functies (vormen van landgebruik) is het beschermingsniveau van het gebied daarop afgestemd.				
De kans op wateroverlast neemt niet toe als gevolg van de mogelijkheden in de visie, het plan of de bopa. Daarbij wordt in principe uitgegaan van de maximale planologische mogelijkheden, die het omgevingsplan biedt.				
De structuur van het watersysteem verslechtert niet als gevolg van de visie, het plan of de bopa.				
Door een ontwikkeling ontstaat geen toename van de waterafvoer uit een gebied.				
- Indien de afvoer vanuit het gebied of de kans op wateroverlast toeneemt als gevolg van de ontwikkeling, dan wordt dit door de initiatiefnemer gecompenseerd. Hierbij wordt rekening gehouden met de voorkeursvolgorde: - binnen het plangebied én binnen de waterhuishoudkundige eenheid; - buiten het plangebied maar binnen de waterhuishoudkundige eenheid; - buiten de waterhuishoudkundige eenheid (peilgebied) maar binnen de polder.				
Er is op hoofdlijnen overeenstemming met Delfland over het eventueel aanpassen van waterpeilen en/of de aanpassingen van de (hoofd) waterstructuur.				
Het omgevingsplan en de bopa vormen geen belemmering voor beheer en onderhoud van het watersysteem.				
Bij compenserende maatregelen of maatregelen om het watersysteem op orde te brengen wordt voldaan aan de Richtlijn Compensatie Verhardng				
Vasthoudmaatregelen zijn in het omgevingsplan of de bopa en eventuele exploitatieplan geborgd.				
Primaire en secundaire wateren en bijbehorende andere waterstaatswerken worden juridisch geborgd.				
Bestaande of al vastgestelde waterbergingslocaties en aan te leggen vasthoud-/ bergingsvoorzieningen worden juridisch geborgd.				
De laagste delen van een peilgebied zijn vrijgehouden van bebouwing. Of er zijn maatregelen genomen, zoals het ophogen van gronden die effectief zijn om wateroverlast te voorkomen. Hierbij vindt volgens het standstill-beginsel geen verslechtering plaats voor het omliggende gebied.				
Waar zich in de visie, het plan of bopa kansen voordoen om de inrichting van het watersysteem te verbeteren, worden deze benut (bijvoorbeeld robuustere inrichting, betere doorstroming, meer waterberging, etc.).				
Bij nieuwe ontwikkelingen volstaat de drooglegging voor de desbetreffende functie.				
Maatregelen voor het tegengaan van wateroverlast zijn ook getoetst op robuustheid voor watertekortsituaties (bijv.: extra waterbergingen vragen zo min mogelijk water in droge perioden).				

Thema: Grondwater en voorkomen (zoet)watertekort	Relevantie per instrument			
	Stedenbouwkundigplan	Omgevingsvisie	Omgevingsplan	bopa
De initiatiefnemer heeft bij nieuwbouwlocaties en herstructureringen onderzoek gedaan naar de functiegeschiktheid van de locatie wat betreft bodem en grondwatersituatie.¹.				
Als de locatie niet optimaal is wat betreft bodem en grondwatersituatie, is onderzocht met welke duurzame maatregelen de locatie geschikt te maken is voor de beoogde functie(s).				
Voor de bodem en grondwatersituatie wordt rekening gehouden met het veranderende klimaat voor de levensduur van de verschillende objecten⁶.				
Om grondwateroverlast te voorkomen worden duurzame maatregelen genomen zonder verslechtering voor het bestaande watersysteem. Bij voorkeur dus bijvoorbeeld wel ophogen met lichte materialen en/of kruipruimteloos bouwen, en geen permanente drainage en onderbemalingen¹.				
In zettingsgevoelige gebieden worden geen grondgebruiksfuncties ontwikkeld die een lager waterpeil vereisen.				
Bij nieuwbouwlocaties en herstructureringen wordt, rekening houdend met de door Delfland gehanteerde wateraanvoernormen, aandacht besteed aan het voorkomen van watertekort(situaties) en het benutten van regionale seizoensberging.				
Bij ontwikkeling van glastuinbouwgebieden worden kansen benut voor het komen tot zelfvoorzienendheid en verminderde afhankelijkheid van oppervlaktewater en grondwater voor gietwater.				
Bij ontwikkeling van glastuinbouwgebieden worden kansen benut voor het verbeteren van infiltratie van hemelwater door het beperken van verhard oppervlak.				

Separate toetsing in het kader van de watervergunning voor het aspect grondwater, o.a.:

Als met het plan grondwater wordt onttrokken, wordt voldaan aan de regelgeving voor grondwateronttrekkingen (vergunning of melding).

⁶ In het geval van stedelijk grondwater is de betreffende gemeente verantwoordelijk voor het voorkomen van grondwateroverlast in het openbaar gebied. De particuliere grondeigenaar heeft op eigen perceel de verantwoordelijkheid voor het treffen van maatregelen. Waar noch de gemeente noch de grondeigenaar verantwoordelijk is, kan Delfland nadere eisen stellen met het oog op het voorkomen van grondwateroverlast.

Thema: Onderhoud en bagger	Relevantie per instrument			
	Stedenbouwkundigplan	Omgevingsvisie	Omgevingsplan	bopa
Bij de watergangen, waterkeringen, natte ecologische zones (natuurvriendelijke oevers en vispaaiplaatsen) wordt, in overeenstemming met de waterschapsverordening en de legger van Delfland ruimte voor onderhoudsstroken (waaronder bagger- en krooswerkzaamheden), opstelplaatsen en bruggen gereserveerd.				
De beschermingszones langs watergangen worden vrij van bebouwing en obstakels (o.a. bomen, beplanting) gehouden.				
De beschermingszones moeten bereikbaar zijn voor machines vanaf de openbare weg.				
De watergang moet bij varend onderhoud bereikbaar zijn voor de inlaat van een boot vanaf de openbare weg.				
Bij aanwezigheid van een baggerdepot in het plangebied heeft dit een op deze functie toegesneden werkingsgebied gekregen.				
Er is een ruimtereservering voor de ontvangst van onderhoudsspecie (baggerspecie) of er is aangegeven, waar naartoe de vrijkomende bagger wordt afgevoerd (ook bij functieverandering).				
Bij watergangen waar dit mogelijk is, wordt onderhoud uitgevoerd volgens de Ecokleurenkoers. Meer informatie is te vinden op de website van Delfland.				

3.5 Schoon water

Thema: Watersysteemkwaliteit en ecologie	Relevantie per instrument			
	Stedenbouwkundigplan	Omgevingsvisie	Omgevingsplan	bopa
In de waterparagraaf is aangetoond, dat het plan niet leidt tot een (tijdelijke) achteruitgang van de chemische en ecologische kwaliteit van het watersysteem en dat het behalen van de (grond)waterkwaliteitsdoelstellingen niet wordt belemmerd. Gebruik hiervoor de 5 KRW-bouwstenen voor waterkwaliteit en de Ecologische Netwerkvisie van Delfland. Deze zijn te vinden op de website van Delfland en de bijlagen bij deze handreiking.				
Waar in het plan ruimtelijke mogelijkheden zijn voor het realiseren van Natte Ecologische Zones (NEZ) in en nabij KRW-waterlichamen, worden die benut.				
Beschermde gebieden volgens de Kaderrichtlijn Water (KRW) en Natte Ecologische Zones (NEZ) in/langs KRW-waterlichamen zijn in het omgevingsplan of de bopa geborgd door middel van passende functie of aanduiding.				
Ontwikkelingen, die tot meer vaarrecreatie kunnen leiden, worden afgestemd met Delfland. Vaarbewegingen hebben mogelijk effect op de kwaliteit van het watersysteem. Indien van toepassing: onderbouw maatregelen om verslechtering te voorkomen.				
Benut overal in het watersysteem kansen voor het realiseren van natte ecologische zones. Indien dit niet mogelijk is, wordt een motivering opgenomen.				
Natte Ecologische Zones (NEZ) in/langs overig water zijn in het omgevingsplan of de bopa geborgd door middel van een passende functie en werkingsgebied.				
Voorkom dat functies (zoals opslagplaatsen voor chemicaliën) acute risico's (calamiteiten) kunnen opleveren voor de kwaliteit van het watersysteem in het algemeen en in nabijgelegen beschermde gebieden in het bijzonder. Indien van toepassing: onderbouw de maatregelen om het risico te beheren.				
In het plan worden geen functies toegekend die conflicteren met de geldende kwaliteitsdoelstellingen van het watersysteem.				
Voorkom dat de waterkwaliteit verslechtert als gevolg van activiteiten en functies, waar microverontreinigingen, diffuse verontreinigingen en zwerfafval te verwachten zijn. Denk bijvoorbeeld aan microplastics, meststoffen, gewasbeschermingsmiddelen, chemische brand- en bouwstoffen, et cetera. Indien van toepassing: onderbouw de maatregelen om het risico te beheren.				
In het plan worden, waar mogelijk, fysieke barrières voor flora en fauna opgeheven, nieuwe migratieknelpunten voorkomen en ecologische verbindingen ontwikkeld, bijvoorbeeld door het aanleggen van faunapassages en bloemrijke bermen.				

Separate toetsing in het kader van de omgevingsvergunning voor een wateractiviteit, o.a.:

• Mogelijke verontreiniging van het watersysteem door (nieuwe) puntbronnen die samenhangt met het plan (bijv. lozingspunten, riooloverstorten, hemelwaterriool, IBA's), voldoet aan de algemene regels of er is een goedgekeurde omgevingsvergunning voor een wateractiviteit voor.
• Als duurzame energieopwekking door middel van geothermie wordt meegenomen in een ruimtelijk plan is het raadzaam om <i>van tevoren</i> bij Delfland na te gaan of de lozingen uit deze systemen vergunbaar zijn.
• Werken en handelingen in een (verontreinigde) waterbodem zijn vergunning plichtig.
• Als in het plan grond de functie water krijgt en deze grond is verontreinigd, dan vindt bodemsanering plaats alvorens nieuw water te realiseren.
• Natuurvriendelijke oevers dienen te worden gedimensioneerd en ingericht conform de beleidsregel Natte Ecologische Zones (NEZ) van Delfland.
• Gemotoriseerd varen zonder ontheffing is alleen toegestaan op ontheffingsvrij vaarwater.
• Aanvraag ontheffing voor gemotoriseerd varen wordt alleen verleend aan perceeleigenaren grenzend aan ontheffingsplichtig vaarwater.

Thema: Biodiversiteit	Relevantie per instrument			
	Stedenbouwkundigplan	Omgevingsvisie	Omgevingsplan	bopa
• Ontwikkel ecologische verbindingen door het toevoegen van groenblauwe structuren in het plan in samenhang met bestaande groenblauwe structuren. Dit kan door het grootschalig inrichten van een plangebied maar ook door het kleinschalig verbeteren van bestaande structuren door bijvoorbeeld het toevoegen van fauna uittreed- en verblijfplaatsen.				
• In het plan worden, waar mogelijk, fysieke barrières voor flora en fauna opgeheven, nieuwe migratiekelpunten voorkomen en ecologische verbindingen ontwikkeld. Hierbij gaat aandacht uit naar de mogelijkheden in het watersysteem maar ook daarbuiten, bijvoorbeeld door het aanleggen van faunapassages en bloemrijke bermen.				
• Indien de ontwikkeling een perceel, terrein of tuin betreft, check dan de Duurzaam-op-wegwijzer, welke specifieke maatregelen voor biodiversiteit, klimaatadaptatie en duurzaamheid mogelijk zijn in uw plan en pas deze zo mogelijk toe. De wegwijzer is te vinden op de website van Delfland.				
• Houd in het plan en de uiteindelijke inrichting en het beheer rekening met de Small five van Delfland (bittervoorn, glassnijder, rugstreeppad, grutto en weidehommel). Gebruik hierbij de Ecologische Netwerkvisie van Delfland (gelegen in/langs KRW-waterlichamen) en de website www.waarneming.nl.				
• Bij watergangen, waar dit mogelijk is, wordt onderhoud uitgevoerd volgens de Ecoloreurenkoers. Meer informatie is te vinden op de website van Delfland.				
• Als partijen zijn betrokken, die mede het Convenant Klimaatadaptief Bouwen hebben ondertekend, worden de eisen van het convenant voor met name het thema Biodiversiteit toegepast.				

3.6 Gezuiverd afvalwater

Thema: Afvalwaterketen	Relevantie per instrument			
	Stedenbouwkundig plan	Omgevingsvisie	Omgevingsplan	bopa
Bij nieuwbouwlocaties en herstructureringen wordt aandacht besteed aan de afvalwaterketen in samenhang met het watersysteem, op het abstractie- en detailniveau dat past bij de planfiguur.				
Bij nieuwbouwlocaties en herstructureringen zijn de kwantitatieve en kwalitatieve effecten van het lozen van hemelwater en grondwater op oppervlaktewater en de afvalwaterzuivering in beeld gebracht. De maatregelen en afspraken over de uitvoering zijn verwerkt in het plan.				
Bij nieuwe initiatieven wordt in principe niet aangesloten op het zogenaamde Centrale Drainafvoersysteem (CAD) en niet op een IBA geloosd.				
- Verdunning van afvalwater met het schoon hemelwater wordt zoveel mogelijk voorkomen. De volgende voorkeursvolgorde wordt gehanteerd: - het ontstaan van afvalwater wordt voorkomen of beperkt; - verontreiniging van afvalwater wordt voorkomen of beperkt; - afvalwaterstromen gescheiden worden gehouden; - afvalwater zuiveren en zo mogelijk hergebruiken.				
Rioolgemaal, bergbezinkvoorzieningen, waterzuiveringsinstallaties, etc. zijn als zodanig aangeduid.				
Houd bij persleidingen van Delfland een strook van 5 m ter weerszijden van de persleiding vrij van gebouwen, wegen, diep wortelende bomen en zwaar verkeer.				
Bij ontwikkelingen die mogelijk binnen de geluids- en geurcontouren liggen van awzi's van Delfland is nader overleg met Delfland in een vroegtijdig stadium belangrijk. Delfland geeft hierbij de actuele ligging van deze contouren aan.				
De initiatiefnemer zorgt er samen met de gemeente en in overleg met Delfland voor, dat het door de gemeente ingezamelde vuile water wordt aangeleverd op een door Delfland en de gemeente erkend overnamepunt.				
Zorg bij ontwikkelingen, dat voorzieningen mogelijk zijn gemaakt om de lozing van verontreinigende stoffen in het afvalwater zoveel mogelijk bij de bron te reduceren.				
Grote veranderingen in de hoeveelheid afvalwater (ordegrootte: meer dan 50 woningen of 1 m³/ha) of proceswater die worden aangeboden aan het bestaande afvalwatertransportsysteem en/of de achterliggende zuiveringstechnische voorzieningen, worden ruim van tevoren kenbaar gemaakt aan Delfland.				
Er is zo weinig mogelijk verhard oppervlak toegepast en verharding is zoveel mogelijk uitgevoerd in een waterdoorlatende vorm.				
Bij glastuinbouw in gebieden met sterke kwel (>0,5 mm/dag) zijn in de plannen maatregelen opgenomen die voorkomen dat een grote stroom relatief schoon kwelwater wordt afgevoerd naar de zuivering van Delfland.				

Separate toetsing in het kader van toetsing rioleringsplan, o.a.:

Toelichting

Bij nieuwbouw en herstructurering wordt in overleg met Delfland een rioleringsplan op hoofdlijnen opgesteld, in samenhang met het onderzoek naar het watersysteem. Dit rioleringsplan gaat in op hemel-, grond- en vuil water en wordt door Delfland apart getoetst, los van de weging van het waterbelang. Hieronder worden enige specifieke inhoudelijke criteria benoemd.

• Tijdens de planvoorbereiding wordt getoetst of er in het plangebied sprake is van bodemsanering. Als dat het geval is, worden de voorzorgsmaatregelen met betrekking tot het lozen van grondwater uit deze bodemsaneringen opgenomen in de plannen.
• Hemelwater wordt gescheiden gehouden van afvalwater, tenzij het rioleringsplan aantoont dat dit niet doelmatig is.
• Licht tot matig verontreinigd hemelwater (wegen) wordt afgevoerd via een medium (doorlatende verharding, wadi, berm, etc.) of een gelijkwaardige voorziening.
• Zwaar verontreinigd hemelwater (industrieterreinen en marktplaatsen) wordt via een verbeterd gescheiden stelsel afgevoerd.
• Afstromend hemelwater wordt opgevangen binnen het peil vak waar het valt; het lozingspunt is afgestemd met Delfland.
• Grondwater wordt niet geloosd op het vuilwaterriool (in uitzonderlijke situaties kan gemotiveerd worden afgeweken).
• Voor glastuinbouwbedrijven en herstructurering is de aanwezigheid van en aansluiting op een rioolstelsel met voldoende capaciteit een vereiste.

3.7 Klimaatadaptatie

Thema: Klimaatadaptatie	Relevantie per instrument			
	Stedenbouwkundig plan	Omgevingsvisie	Omgevingsplan	bopa
De effecten van klimaatverandering op het plan zijn beschreven. Als een stresstest klimaatadaptatie is uitgevoerd voor het grondgebied van de gemeente, zijn de uitkomsten van deze stresstest en de effecten daarvan op het watersysteem voor de locatie van het plan beschreven.				
De wateropgave voor het klimaat in het richtjaar 2050 wordt verwerkt in het plan.				
Indien partijen zijn betrokken, die mede het Convenant Klimaatadaptief Bouwen hebben ondertekend, worden de eisen van het Convenant toegepast. Deze gaan over extreme neerslag, droogte, hitte, bodemdaling, biodiversiteit en overstromingen en hebben allen in meer of mindere mate een relatie met het watersysteem.				
Als de gemeente of andere betrokken partij eigen maatwerk-eisen heeft opgesteld, worden die aangehouden,				
Klimaatadaptieve maatregelen worden zo mogelijk geborgd in het omgevingsplan of de bopa. Hulpmiddel hierbij is de Handreiking decentrale regelgeving klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen, inrichten en beheren.				
In het plan wordt rekening gehouden met verdergaande klimaatverandering ná 2050 door maatregelen daarop af te stemmen dan wel door ruimte te reserveren voor later te nemen adaptieve maatregelen. De keuze en dimensionering van de maatregelen wordt bij voorkeur afgestemd op de levensduur van de diverse onderdelen.				

4 Proces weging van het waterbelang per instrument

4.1 Inleiding

In hoofdstuk 2 is een toelichting gegeven op de invulling die Delfland geeft aan de weging van het waterbelang. In hoofdstuk 3 zijn de thema's van Delfland beschreven. In dit hoofdstuk wordt het proces beschreven dat doorlopen wordt op het moment dat Delfland adviseert over de weging van het waterbelang bij diverse instrumenten.

Voor ieder instrument dat relevant is voor deze handreiking is het proces uitgeschreven van voorbereiding tot en met beroep.

4.2 Instrument omgevingsvisie

4.2.1 Omgevingsvisie

In de omgevingsvisie legt de gemeente haar ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn vast. De gemeente stelt één omgevingsvisie voor het hele grondgebied vast. De visie bindt alleen de gemeente zelf. De volgende onderwerpen worden in ieder geval in de visie opgenomen:

- een beschrijving van de hoofdlijnen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving;
- de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer en de bescherming en het behoud van het grondgebied;
- de hoofdzaken van het voor de fysieke leefomgeving te voeren integrale beleid.

Gezien het doel van de omgevingsvisie en de afspraken die zijn gemaakt in het Nationaal Bestuursakkoord Water en de uitgangspunten van Water en Bodem sturend, ligt het voor de hand om Delfland te betrekken bij het opstellen van de visie.

Een methode die provincie en Delfland voorstaan bij het tot stand brengen van een omgevingsvisie is de zogenaamde 'lagenbenadering'. Hierbij wordt bodem en water als randvoorwaardelijke laag ingebracht. Daarbij is het verstandig om een analyse te maken van de risico's voor het watersysteem (inzake klimaatadaptatie, functiegeschiktheid, veiligheid et cetera) en de kosten van maatregelen voor het watersysteem. Het is van belang om dan al stil te staan bij de manier waarop de initiatiefnemer de voorgenomen ontwikkeling denkt te verwezenlijken, ook in termen van economische uitvoerbaarheid en het maken van afspraken over de verdeling van kosten. Om op omgevingsplanniveau niet voor voldongen feiten te staan, is het dus zeer wenselijk om de waterbelangen al in de omgevingsvisie te waarborgen.

4.2.2 Inbreng vanuit Delfland in de omgevingsvisie

Delfland heeft een Watervisie opgesteld. De Watervisie is een gespreksinstrument waarin een beeld wordt gegeven 'waar Delfland voor staat'. Daarmee gaat Delfland het gesprek aan met gemeenten over belangrijke ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving, die (nu en in de toekomst) de waterbelangen kunnen raken. Het doel van het gesprek is, dat de waterbelangen op passende wijze in de gemeentelijke omgevingsvisie worden meegewogen. De Watervisie kunt u vinden via deze link: [Watervisie](#).

Daarnaast hebben in de Regio Haaglanden gebiedspartners, waaronder Delfland, een verkenning uitgevoerd naar gemeentegrensoverschrijdende wateraspecten. De verkenning levert bouwstenen voor het opstellen van omgevingsvisies. De eindresultaten en het kaartenboek, die in het kader van de verkenning zijn gemaakt, vindt u hier: [Weging waterbelang](#).

Tenslotte is ook het beleid zoals aangehaald in deze handreiking ook van toepassing op omgevingsvisies.

Het is voor Delfland van groot belang dat zij een passende inbreng levert op het strategisch niveau van de omgevingsvisie. Veel beslissingen over locatiekeuze en de daarmee samenhangende grotere veranderingen voor het regionale watersysteem worden op het niveau van de omgevingsvisie genomen. Dat komt het werk van de weging van het waterbelang bij een omgevingsplan ten goede. Uitwerking van de omgevingsvisie vindt immers plaats in het omgevingsplan.

4.2.3 Rollen en fasen

Vorbereidingsfase

In paragraaf 2.4 van deze handreiking staat de voorbereidingsfase voor alle instrumenten beschreven.

Rol gemeente

In de omgevingsvisie moet de gemeente aangeven hoe inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere bestuursorganen bij de voorbereiding betrokken zijn. En wat de resultaten daarvan zijn. Deze motiveringsplicht is geregeld in artikel 10.7 van het Omgevingsbesluit. De gemeente mag zelf weten hoe zij daar invulling aan geeft. Wie de gemeente bij de vroegtijdige participatie betreft en hoe ze dat doet, hangt af van het type omgevingsvisie: de aard, de omvang en invloed op de fysieke leefomgeving. Iedere gemeente volgt daarom een ander voorbereidend proces, waarbij Delfland als medeoverheid altijd betrokken wordt omdat de gemeente rekening moet houden met de taken en bevoegdheden van andere bestuursorganen (artikel 2.2 Omgevingswet). Dit betekent dat de gemeente bij het opstellen van de omgevingsvisie rekening moet houden met het beleid van Delfland.

Rol Delfland

Uitgangspunt voor Delfland is dat onder meer de watervisie, gemeentelijke waterplannen, eventuele convenanten en regionale afspraken worden meegenomen bij de visievorming. Het gaat hierbij om aandachtspunten vanuit het waterbeheer op hoofdlijnen en de keuzes die daaruit voortvloeien wat betreft de locaties van functies in het gebied. Delfland benoemt de inhoudelijk essentiële thema's en reikt belangrijke informatie aan in de vorm van bijvoorbeeld visies, functiegeschiktheidsinformatie/waterkansenkaarten en andere relevante documenten.

Ontwerpfase

Rol gemeente

De gemeente maakt in deze fase het ontwerp van de omgevingsvisie openbaar via een kennisgeving. In deze kennisgeving wordt aangegeven waar en wanneer stukken ter inzage worden gelegd, wie zienswijzen (eenieder) kunnen inbrengen en op welke wijze zienswijzen ingediend kunnen worden. Op de voorbereiding van een omgevingsvisie is de uniforme openbare voorbereidingsprocedure uit afdeling 3.4 Awb van toepassing.

Rol Delfland

Of in de omgevingsvisie de juiste afwegingen zijn gemaakt van de waterbelangen en andere belangen, moet Delfland vervolgens beoordelen als de gemeente een ontwerp van de omgevingsvisie ter inzage legt. De gemeente informeert Delfland over de ter inzagelegging van het ontwerp. Delfland gaat na of de wateraspecten op een goede manier in het ontwerp zijn opgenomen. En wanneer andere belangen voorgaan, moet Delfland nagaan of er voldoende compensatie in de visie of bijbehorende documenten is voorzien. Delfland kan een zienswijze indienen wanneer het waterbelang onvoldoende is meegewogen.

Vaststellingsfase

Rol gemeente

De gemeenteraad stelt de omgevingsvisie vast. De gemeente informeert Delfland over de vastgestelde visie en maakt eventueel afspraken met Delfland over het vervolg. Delfland ontvangt de omgevingsvisie van een gemeente bij voorkeur via het 'Portaal weging waterbelang' van Delfland via de link: [Portaal weging waterbelang](#).

Beroepsfase

Tegen een vastgestelde omgevingsvisie is geen beroep mogelijk.

4.2.4 Beoordelingscriteria, richtlijnen en aandachtspunten

In hoofdstuk 3 is een overzicht opgenomen van alle wateraspecten die van belang zijn bij het opstellen van een omgevingsvisie, namelijk:

- Stevige dijken: Veiligheid en waterkeringen;
- Voldoende water: Voorkomen van wateroverlast, Grondwater en voorkomen van (zoet)watertekort, Onderhoud en bagger;
- Schoon water: Watersysteemkwaliteit en ecologie;
- Gezuiverd afvalwater: Afvalwaterketen;
- Klimaatadaptatie.

Er is per thema met stoplichtkleuren onderscheid gemaakt tussen beoordelingscriteria, richtlijnen en aandachtspunten. In de bijlage bij deze handreiking worden deze specifieke beoordelingscriteria inhoudelijk nader toegelicht.

4.2.5 Overgangsrecht van Wro naar Ow

De gemeente moet binnen 3 jaar na inwerkingtreding van de Omgevingswet een omgevingsvisie vaststellen (dus uiterlijk 1 januari 2027). Totdat de gemeente een omgevingsvisie heeft vastgesteld, blijven de huidige structuurvisies, milieuplannen en verkeer- en vervoersplannen gelden.

Het is mogelijk om al eerder - vooruitlopend op de inwerkingtreding van de Omgevingswet, een omgevingsvisie vast te stellen. Voorwaarde daarvoor is dat deze omgevingsvisie voldoet aan de eisen die de Omgevingswet stelt aan een omgevingsvisie.

Deze omgevingsvisie is dan na inwerkingtreding van de Omgevingswet een omgevingsvisie als bedoeld in artikel 3.1, lid 1 Omgevingswet. Daarmee heeft de gemeente dan voldaan aan de verplichting om een omgevingsvisie vast te stellen.

4.2.6 Uitvoerbaarheid en kostenverhaal water

Omgevingsvisies hebben doorgaans geen directe financiële gevolgen. De ruimtelijke visie en de wateraspecten zijn wel in de omgevingsvisie opgenomen, maar het nieuwe ruimtelijke beleid krijgt pas echt vorm, nadat het is 'doorvertaald' in het omgevingsplan.

De omgevingsvisie kan wel een rol spelen bij de mogelijkheid om een financiële bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van gebied. Dat een omgevingsvisie de verplichte basis voor een financiële bijdrage vormt, vloeit voort uit de vereiste samenhang tussen de bouwactiviteiten en de functies waaraan de initiatiefnemer een financiële bijdrage levert.

Het is daarom verstandig om ook bij de omgevingsvisie afspraken over mogelijke kosten van watermaatregelen (bestuurlijk) vast te stellen. Voor Delfland is het van belang om in omgevingsvisies de relaties tussen enerzijds ontwikkelingsgebieden en anderzijds voorzieningen die verband houden met het watersysteem - waaronder ruimtereserveringen -, geduid te krijgen.

Delfland hecht er voorts aan, dat de kosten van watermaatregelen tijdig inzichtelijk worden gemaakt.

4.3 Instrument omgevingsplan

4.3.1 Omgevingsplan

Het omgevingsplan bevat alle regels voor de fysieke leefomgeving die de gemeente stelt binnen haar grondgebied. Per gemeente is er één omgevingsplan, dat wel partieel herzien kan worden. Het omgevingsplan moet voorzien in een goede functietoedeling aan locaties met het oog op een gezonde en evenwichtige fysieke leefomgeving. Het omgevingsplan en de

waterschapsverordening hebben daarbij verschillende doelen. Op grond van artikel 4.2 Omgevingswet moet het omgevingsplan, zoals vermeld, er in ieder geval toe leiden, dat voor het gehele grondgebied van de gemeente functies evenwichtig aan locaties zijn toegedeeld, dus ook voor de locaties waar de waterschapsverordening van toepassing is.⁷

Een evenwichtige toedeling van functies aan locaties wordt in het omgevingsplan bereikt door activiteiten onderling evenwichtig over locaties te reguleren. Evenwichtig reguleren van activiteiten, impliceert een locatiegerichte benadering, waarbij de schaarse ruimte binnen de fysieke leefomgeving op een zo goed mogelijke wijze wordt verdeeld, ingericht en benut. Deze taak ligt primair bij de gemeente.

De afweging in het kader van het omgevingsplan van ETFAL is ruimer dan die van de waterschapsverordening. Het doel van de waterschapsverordening is het vastleggen van regels die nodig zijn om het watersysteem en de waterstaatswerken (sloten, vaarten, dijken, etc.) in het beheergebied van Delfland te beschermen. Deze verordening bepaalt, welke activiteiten vergunningplichtig zijn en welke zonder vergunning uitgevoerd mogen worden, en is daarmee cruciaal voor het beheer van het watersysteem in Delfland. Dit betekent dat de waterschapsverordening alleen betrekking heeft op de onderdelen van het watersysteem waar zij vanuit de beheertaak verantwoordelijk voor is. Datzelfde watersysteem met bijbehorende waterstaatswerken maakt echter ook onderdeel uit van het grondgebied van de gemeente en moet vanwege de essentiële rol in de fysieke leefomgeving dan ook meegewogen worden vanuit de evenwichtige toedeling van functies aan locaties. Verder bevat de waterschapsverordening geen regels die gaan over stedenbouwkundige of landschappelijke kwaliteiten in relatie tot bouwen in of naast water. Daarom is het ook van belang water en keringen als zodanige functies, gebiedstypes of aanduidingen in het omgevingsplan op te nemen. Bovendien ondersteunen overheden elkaar hiermee, hetgeen duidelijkheid naar de inwoners en bedrijven creëert.

Een omgevingsplan is juridisch bindend en vormt het beoordelingskader voor het realiseren van bouwwerken en voor het gebruik van gronden. In een omgevingsplan moet rekening gehouden worden met de gevolgen voor het beheer van watersystemen (artikel 5.37 Bkl).

4.3.2 Rollen en fasen

Voorbereiding en kennisgeving (participatie)

In paragraaf 2.4 van deze handreiking staat de voorbereidingsfase voor alle instrumenten beschreven.

Rol gemeente

De gemeente betreft Delfland bij het opstellen van een omgevingsplan. De gemeente moet immers rekening houden met de opvattingen van het waterschap over de gevolgen voor het watersysteem (artikel 5.37 Bkl).

De voorbereidingsfase start met een kennisgeving (artikel 16.29 Ow). In de kennisgeving staat dat het gemeentebestuur een omgevingsplan wil gaan vaststellen. In deze kennisgeving wordt aangegeven waar en wanneer stukken ter inzage worden gelegd, wie in de volgende fase zienswijzen kunnen inbrengen en op welke wijze zienswijzen ingediend kunnen worden.

Als er voor de ontwikkeling die het omgevingsplan mogelijk gaat maken ook een milieueffect-rapportage moet komen, dan wordt een aankondiging in die procedure gedaan. Belanghebbenden, waaronder Delfland, kunnen zo altijd op de hoogte zijn van de eerste ontwikkelingen in het kader van een omgevingsplanprocedure. Delfland ontvangt graag de hier bedoelde kennisgeving.

⁷ Deze abstract geformuleerde en beleidsvrije taak vormt, zoals ook in de memorie van toelichting van de Omgevingswet toegelicht, een voortzetting van het criterium van een goede ruimtelijke ordening uit de Wro, maar dan in de bredere strekking van de fysieke leefomgeving.

Rol Delfland

Voor Delfland is het van groot belang dat de gemeente en Delfland in deze fase afstemmen over het waterbelang van Delfland in relatie tot de andere belangen. Delfland geeft aan onder welke voorwaarden vanuit het waterbelang de ontwikkeling kan plaatsvinden. Delfland informeert de gemeente over relevante aspecten van het watersysteem in dit gebied. In deze fase kondigt Delfland ook aan of voor deze ontwikkeling een omgevingsvergunning voor een wateractiviteit nodig is. Daarnaast denkt Delfland mee over de regeling van het omgevingsplan. Delfland gaat in deze fase na of het conceptontwerp omgevingsplan aan de criteria voldoet die de gemeente heeft meegekregen van Delfland. Delfland stelt een wateradvies op.

Ontwerpfase

Rol gemeente

Het omgevingsplan wordt voorbereid met de uniforme openbare voorbereidingsprocedure (afdeling 3.4 Awb). De gemeente legt het ontwerpplan ter inzage gedurende zes weken. Eenieder kan hierop zienswijzen indienen. Hoewel er geen wettelijke verplichting voor de gemeente bestaat om een kennisgeving van de terinzagelegging van het ontwerp omgevingsplan aan Delfland te sturen, stelt Delfland het wel prijs als gemeenten dit doen.

Rol Delfland

Op het moment dat de gemeente een ontwerp omgevingsplan ter inzage legt, beoordeelt Delfland of het waterbelang op een juiste manier in het plan is opgenomen en of de juiste afwegingen zijn gemaakt. Dat doet Delfland dus in de periode van de terinzagelegging van zes weken. Delfland bepaalt of een formele zienswijze wordt ingediend door af te wegen of de wateraspecten op een goede manier in het ontwerp zijn opgenomen en voldoende juridisch zijn geborgd. Als dat volgens Delfland niet het geval is, kan Delfland een zienswijze indienen bij de gemeenteraad van de desbetreffende gemeente. De gemeente is verplicht om Delfland te berichten wat zij met de zienswijzen heeft gedaan. Wanneer de afstemming in de voorbereidingsfase goed is verlopen zal over het algemeen geen indiening van een zienswijze nodig zijn.

Vaststellingsfase

Rol gemeente

De gemeente voorziet de ingediende zienswijzen van een beantwoording. Daar waar het waterbelang aan de orde is in zienswijzen kan de gemeente in overleg treden met Delfland over de beantwoording van die zienswijzen. De gemeenteraad stelt het omgevingsplan vast.

Rol Delfland

Delfland controleert het vastgestelde plan.

Beroepsfase

Nadat de gemeenteraad het omgevingsplan heeft vastgesteld, wordt het vastgestelde plan ter inzage gelegd. Tijdens de termijn van terinzageliggig (4 weken) kan een belanghebbende beroep instellen bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Delfland is belanghebbende voor wat betreft de weging van het waterbelang. Delfland ziet het instellen van beroep tegen een omgevingsplan als een uiterste stap, waar terughoudend mee omgegaan wordt.

4.3.3 Beoordelingscriteria, richtlijnen en aandachtspunten

In hoofdstuk 3 is een overzicht opgenomen van alle wateraspecten die van belang zijn bij het opstellen van een omgevingsplan. De aspecten zijn binnen de onderwerpen onderverdeeld naar de volgende thema's:

- Stevige dijken: Veiligheid en waterkeringen;
- Voldoende water: Voorkomen van wateroverlast, Grondwater en voorkomen van (zoet)watertekort, Onderhoud en bagger;

- Schoon water: Watersysteemkwaliteit en ecologie;
- Gezuiverd afvalwater: Afvalwaterketen;
- Klimaatadaptatie.

Er is per thema met stoplichtkleuren onderscheid gemaakt tussen beoordelingscriteria, richtlijnen en aandachtspunten. In bijlage 1 worden deze specifieke beoordelingscriteria inhoudelijk nader toegelicht.

4.3.4 Overgangsrecht van Wro naar Ow

Voor omgevingsplannen geldt dat op het moment dat de wet in werking treedt ieder bestemmingsplan gezien wordt als een omgevingsplan van rechtswege. Dit wordt ook wel het tijdelijke omgevingsplan genoemd. Het tijdelijke omgevingsplan bestaat uit geldende planologische besluiten, zoals bestemmingsplannen en de bruidsschat (algemene rijksregels die over zijn gegaan naar de gemeenten) en verordeningen welke een direct verband hebben met de fysieke leefomgeving. Op grond van het overgangsrecht van de Ow hebben gemeenten tot 1 januari 2032 de tijd om van een tijdelijk naar definitief omgevingsplan te komen.

4.3.5 Uitvoerbaarheid en kostenverhaal water

In het omgevingsplan wordt onderscheid gemaakt tussen kostenverhaal en een financiële bijdrage voor de ontwikkeling van gebieden. Het blijft verplicht om kosten te verhalen bij bepaalde bouwplannen. Het omgevingsplan maakt per kostenverhaalsgebied kenbaar voor welke activiteiten en welke locaties de regels voor kostenverhaal gelden en welke gebiedsoverstijgende kosten worden toegerekend aan de locatie.

Het omgevingsplan bevat een beschrijving van de werken en werkzaamheden voor het bouwrijp maken van het kostenverhaalsgebied, de aanleg van de nutsvoorzieningen en het inrichten van de openbare ruimte in het gebied. Tot die werken behoren de aanleg van:

- waterkeringen;
- waterpartijen;
- waterlopen;
- waterberging;
- kademuren, keermuren, oeverbeschoeiingen;
- natuurvriendelijke oevers;
- kunstwerken zoals bruggen en aquaducten;
- duikers, steigers en vlonders;
- riolering en persleidingen.

Het plan kan ook voorzien in compensatie van in het kostenverhaalsgebied vervallen watervoorzieningen.

Gezien de belangen van Delfland (als publiekrechtelijke behartiger van het watersysteem en soms ook als grondeigenaar) wil Delfland graag betrokken zijn bij het opstellen van de regels van het omgevingsplan als deze zien op de noodzakelijke voorzieningen voor wat betreft water. Datzelfde geldt voor betrokkenheid bij een overeenkomst over grondexploitatie.

Indien voorafgaand aan de vaststelling van het omgevingsplan het kostenverhaal is verzekerd via een anterieure overeenkomst, hoeven er voor die locatie geen regels in het omgevingsplan worden opgenomen.

De jurisprudentie is niet altijd even consequent over bepaalde aspecten van het watersysteem ten aanzien van uitvoering,⁸ Aspecten zoals riolering en wateroverlast als gevolg het ophogen

⁸ ABRvS 2 oktober 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1349, r.o. 11.1, *JM* 2014/13, m.nt. P. Jong. Deze uitspraak kan rekenen op een kritische annotator Jong die van mening is dat waterhuishouding (het watersysteem) niet alleen een kwestie is van uitvoering, maar ook van een goede ruimtelijke

van het naastgelegen plangebied worden dan wel en dan weer niet als kwestie van uitvoering bestempeld die niet in de weging van het waterbelang aan de orde kunnen komen. Wellicht is deze visie van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State ingegeven door het regime van de Wro waarin alleen regels konden worden gesteld voor zover deze ruimtelijk relevant waren. Deze beperking van ruimtelijke relevantie van regels geldt zoals eerder vermeld, onder de Omgevingswet niet meer.⁹ Die biedt meer ruimte om waterhuishoudkundige maatregelen die (nu nog) kwesties van uitvoering kunnen betreffen, te regelen. Delfland neemt daarom ook dit soort uitvoeringskwesties mee bij de weging van het waterbelang.

De uitvoerbaarheid van een omgevingsplan wordt tot slot ook bepaald door de vergunbaarheid van activiteiten op grond van onder meer de waterschapsverordening van Delfland. Het is naast de feitelijke uitvoerbaarheid dan ook van belang dat het plan niet in strijd is met de verordening of beleidsregels van het waterschap.¹⁰ Dat de uitvoerbaarheid de vaststelling van het omgevingsplan in de weg kan staan is een staande jurisprudentiële.¹¹ Ook in relatie tot het uitvoeren van waterhuishoudkundige maatregelen is dit het geval.

De uitvoerbaarheid van het omgevingsplan is overigens niet hetzelfde als de in de vorige paragraaf genoemde uitvoeringskwesties. Die uitvoeringskwesties zien bijvoorbeeld op de tijdelijke situatie voor het aanleggen van een kelder, maar ook het ophogen van het plangebied. Maar ook uitvoeringskwesties kunnen in de weg staan aan de uitvoerbaarheid van een plan. Een goed voorbeeld is de afval- en hemelwaterriolering die bij veel ruimtelijke ontwikkelingen een belangrijke rol speelt bij de inrichting van het watersysteem, maar waarvan de Afdeling heeft aangegeven dat dit een kwestie van uitvoering is.¹² De uitvoerbaarheid van het omgevingsplan blijft ook onder de Omgevingswet een belangrijk uitgangspunt.¹³ De bestaande waterhuishoudkundige situatie of te nemen waterhuishoudkundige maatregelen moeten de uitvoerbaarheid van het plan namelijk niet in de weg staan.

4.4 Instrument buitenplanse omgevingsplanactiviteit (bopa)

4.4.1 Buitenplanse omgevingsplanactiviteit (bopa)

Voor initiatieven die strijdig zijn met het omgevingsplan is het mogelijk om met een vergunning af te wijken van het omgevingsplan. Dit heet een omgevingsvergunning voor een bopa.

ordering. In dezelfde annotatie wordt namelijk verwezen naar een eerdere uitspraak uit 2013, ABRvS 10 juli 2013, ECLI:NL:RVS:2013:205, r.o. 20-20.2 en 21-21.2. In deze zaak wordt door appellanten gewezen op de toename van verharding en de mogelijk onvoldoende waterberging waarmee rekening wordt gehouden. Daarnaast wordt geappelleerd tegen een tijdelijke grondwaterstandsverlaging ten tijde van de bouw, bij uitstek een aspect van uitvoering. Beide aspecten worden echter niet als kwestie van uitvoering bestempeld. Recenter ook twee tegenstrijdige uitspraken: ABRvS 2 maart 2022, ECLI:NL:RVS:2022:654, r.o. 13.4 en ABRvS 4 december 2019, ECLI:NL:RVS:2019:4068, r.o. 10-10.2. Aldus ook ABRvS 30 mei 2018, ECLI:NL:RVS:2018:1799, r.o. 6.3. In dit verband is ook de uitspraak ABRvS 13 juli 2022, ECLI:NL:RVS:2022:1992 interessant waarin de Afdeling over wateroverlast bij naastgelegen lagere percelen opmerkt dat 'de afvoer van overtollig hemelwater uit het plangebied mag, ongeacht de toegepaste methode, niet tot wateroverlast leiden op aangrenzende percelen of het omliggende watersysteem'

⁹ Dekker, Handgraaf & De Putter 2022, p. 538; zie ook Van der Brugge 2023, p. 102 waarin hij ook twee voorbeelden van bindende regels geeft.

¹⁰ F.A.G. Groothuijse, *Water weren* (diss. Utrecht), Utrecht: G.J. Wiarda Instituut 2009, p. 298 en 302. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een bestaande waterkering die de realisatie van een geplande woning in de weg staan.

¹¹ Zie bijvoorbeeld genoemde jurisprudentie in F.A.G. Groothuijse, annotatie bij ABRvS 27 juni 2007, ECLI:NL:RVS:2007:BA8115, *Milieu en Recht* 2008/38 en F.A.G. Groothuijse, annotatie bij ABRvS 12 november 2008, ECLI:NL:RVS:2008:BG4046, *Milieu en Recht* 2009/45.

¹² ABRvS 20 januari 2016, ECLI:NL:RVS:2016:127, r.o. 14.2 en ABRvS 24 oktober 2018, ECLI:NL:RVS:2018:3491, r.o. 8. Zie ook ABRvS 28 juli 2021, ECLI:NL:RVS:2021:1671, r.o. 10.2 waarin de Afdeling de aangehaalde rioolproblematiek niet samenhangt met de bij de watertoets af te wegen aspecten.

¹³ *Stb.* 2018, 290, p.106. Zie ook *Kamerstukken II* 2013/14, 33962, nr. 3, p. 152.

Een bopa is een activiteit, waarvoor in het omgevingsplan is bepaald dat deze activiteit verboden is en in strijd is met het omgevingsplan.

De weging van het waterbelang is een onderdeel van de motivatie, die hoort bij het besluit over een vergunningaanvraag voor een bopa. Het ligt dan ook voor de hand dat Delfland en gemeente samen optrekken in het kader van de weging van het waterbelang voor de bopa.

In het merendeel van de gevallen zal voor deze vergunningaanvraag de reguliere procedure van toepassing zijn. De beslistermijn voor de reguliere procedure is 8 weken. Het bevoegd gezag kan de beslistermijn eenmalig verlengen met 6 weken (artikel 16.64, lid 2, Omgevingswet).

Dit neemt niet weg dat initiatiefnemer kan kiezen voor de uitgebreide procedure (artikel 16.65, lid 1, onder a, Omgevingswet). De behandeltermijn voor de uitgebreide procedure is 6 maanden.

Bij de uitwerking van de rollen en fasen wordt uitgegaan van de reguliere procedure.

4.4.2 Rollen en fasen

Vorbereidingsfase of initiatievenfase

In paragraaf 3.4 van deze handreiking staat de voorbereidingsfase voor alle instrumenten beschreven. Vanwege de korte proceduredtijd is het gewenst, dat de complexere bopa's met een omgevingstafel worden voorbereid. Delfland wordt dan als ketenpartner uitgenodigd en kan zo nodig advies geven. Om doelgericht advies te vragen, heeft Delfland een checklist opgesteld voor gemeenten en initiatiefnemers. Uit deze checklist kan worden afgeleid, wanneer het *niet* nodig is om Delfland te betrekken.

Wanneer advies gewenst is, is er regionaal afgesproken dat de gemeenten via de samenwerkingsruimte van het DSO een adviesverzoek indienen en daarbij aangeven op welk moment de omgevingstafel wordt gehouden. Delfland levert binnen 15 werkdagen het gevraagde advies, tenzij anders is afgesproken, waarin:

- het inhoudelijk advies van Delfland is opgenomen.
- Delfland aangeeft aanwezig te zijn aan de omgevingstafel of dat schriftelijke inbreng voldoende is. Het laatste kan alleen als er geen belangen in het spel zijn voor Delfland.

Voor minder complexe bopa's is regionaal afgesproken, dat deze zo nodig digitaal worden voorbereid met Delfland. Dit betekent dat de samenwerking loopt via de samenwerkingsruimte van het DSO in de vorm van adviesverzoeken van de gemeenten.

Intake

De gemeente ontvangt tijdens de intake de definitieve aanvraag omgevingsvergunning of het initiatief en registreert de aanvraag als zaak. Tijdens de intake van een ingediende vergunningaanvraag of initiatief wordt bepaald of het initiatief buitenplans is, welke wettelijke procedure moet worden doorlopen, welke ketenpartners betrokken moeten worden voor advies (eventueel met instemming) en of de coördinatieregeling bijvoorbeeld van kracht is. Indien Delfland wordt betrokken bij de aanvraag of het initiatief wordt Delfland in de samenwerkingsfunctionaliteit van het DSO toegevoegd aan de samenwerking.

Ontvankelijkheidsfase

De gemeente checkt vervolgens, eventueel in samenwerking met Delfland, in hoeverre de stukken ontvankelijk zijn om inhoudelijk te kunnen beoordelen. Indien de gemeente ondersteuning nodig heeft bij het beoordelen van de ontvankelijkheid, wordt hiervoor een adviesverzoek uitgezet aan Delfland in de samenwerkingsruimte. Delfland toetst in dit geval of de stukken bij de aanvraag zitten, die Delfland nodig heeft om een advies op de aanvraag te

geven. Delfland stuurt binnen 6 werkdagen een advies over de ontvankelijkheid naar de gemeente. Bij onvolledigheid en niet-ontvankelijkheid, wordt de initiatiefnemer door de gemeente om aanvulling verzocht.

Inhoudelijke beoordeling

Daarna gaan de gemeente en Delfland over tot inhoudelijke beoordeling. De gemeente vraagt Delfland om advies via de samenwerkingsfunctionaliteit van het DSO. Delfland stuurt zijn advies via de samenwerkingsfunctionaliteit van het DSO naar de gemeente. De adviezen van de verschillende ketenpartners worden door de gemeenten afgewogen en bij strijdigheid vindt integraal overleg plaats. Voor het geven van advies hanteert Delfland, volgens de regionale afspraken, standaard een termijn van 3 weken.

Conceptfase

De gemeente stelt een conceptbesluit op en stuurt een adviesverzoek naar Delfland ter instemming wanneer de gemeente dit nodig acht of Delfland hier om gevraagd heeft.

Besluitfase

Tot slot vindt de besluitvorming plaats. Is het besluit genomen, dan volgt bekendmaking en afsluiting van de zaak. Delfland ontvangt graag het besluit van de gemeente en controleert dit.

Aanvraag vergunning

Rol initiatiefnemer

De initiatiefnemer dient een aanvraag voor een vergunning in bij de gemeente.

Rol gemeente

De gemeente betreft Delfland bij het opstellen van de bopa. De gemeente moet immers rekening houden met de opvattingen van het waterschap over de gevolgen voor het watersysteem (artikel 5.37 Bkl). Dit artikel is namelijk ook van toepassing op de bopa.

De gemeente stelt verder vast of:

- participatie is gevoerd, waarom niet of wat er mee gedaan is.
- voor het nemen van het besluit de instemming van een ander bestuursorgaan is voorgeschreven.

De gemeente besluit de vergunning wel of niet te verlenen.

Rol Delfland

Delfland brengt in het kader van de weging van het waterbelang advies uit.

Vergunningverlening en bezwaar

Rol gemeente

Op het moment dat de vergunning verleend is, wordt de vergunning zes weken ter inzage gelegd voor bezwaar. De gemeente zal de vergunning publiceren en conform de samenwerkingsafspraken Delfland actief op de hoogte stellen van het vastgestelde besluit. .

Rol Delfland

Op het moment dat de gemeente de omgevingsvergunning ter inzage legt, beoordeelt Delfland of het waterbelang op een juiste manier in de vergunning is opgenomen en of de juiste afwegingen zijn gemaakt. Dat doet Delfland dus in de periode van de terinzagelegging van zes weken. Delfland bepaalt of een bezwaar wordt ingediend door af te wegen of de wateraspecten op een goede manier in de vergunning zijn opgenomen en voldoende juridisch zijn geborgd. Delfland zal dus een laatste controle uitvoeren op de verleende vergunning. Mocht blijken dat niet alle water gerelateerde afspraken zijn nagekomen, dan kan Delfland bezwaar indienen.

Beroep en hoger beroep

Nadat het college van burgemeester en wethouders een beslissing op bezwaar hebben genomen, is het nog mogelijk voor belanghebbenden om beroep in te stellen bij de Rechtbank en om nog hoger beroep in te stellen bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Delfland is belanghebbende voor wat betreft de weging van het waterbelang. Delfland ziet het instellen van beroep tegen een bopa als een uiterste stap, waar terughoudend mee omgegaan wordt.

Verbinden van voorwaarden aan de bopa

Aan een bopa kunnen voorwaarden worden verbonden. Deze voorschriften zijn mogelijk voor zover ze betrekking hebben op het gebied waar de aanvraag op ziet en voor zover voorschriften betrekking hebben op de aangevraagde ontwikkeling.

Verschillen tussen reguliere procedure en uitgebreide procedure

Bij de uitgebreide procedure wordt gebruik gemaakt van de uniforme voorbereidingsprocedure uit afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht. Daarbij wordt voorafgaand aan de vergunningverlening eerst de bopa zes weken ter inzage gelegd met de mogelijkheid zienswijzen in te dienen. Dit is dezelfde voorbereidingsprocedure als bij het omgevingsplan. Nadat het ontwerp van de bopa zes weken ter inzage heeft gelegen, wordt de vergunning verleend door het college. Tegen deze vergunning staat beroep open bij de Rechtbank en hoger beroep bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

4.4.3 Beoordelingscriteria, richtlijnen en aandachtspunten

In hoofdstuk 3 is een overzicht opgenomen van alle wateraspecten die van belang zijn bij het opstellen van een bopa. De aspecten zijn binnen de onderwerpen onderverdeeld naar de volgende thema's:

- Stevige dijken: Veiligheid en waterkeringen;
- Voldoende water: Voorkomen van wateroverlast, Grondwater en voorkomen van (zoet)watertekort, Onderhoud en bagger;
- Schoon water: Watersysteemkwaliteit en ecologie;
- Gezuiverd afvalwater: Afvalwaterketen;
- Klimaatadaptatie.

Er is per thema met stoplichtkleuren onderscheid gemaakt tussen beoordelingscriteria, richtlijnen en aandachtspunten. In bijlage 1 worden deze specifieke beoordelingscriteria inhoudelijk nader toegelicht.

4.4.4 Overgangsrecht van Wabo naar Ow

Voordat de Omgevingswet in werking treedt, is het instrument dat vergelijkbaar is met de bopa, de omgevingsvergunning strijdig gebruik bestemmingsplan. Het wettelijk kader hiervoor is de Wabo. Op basis hiervan is het mogelijk af te wijken van het bestemmingsplan via een omgevingsvergunning voor afwijkend planologisch gebruik. Een aanvraag omgevingsvergunning strijdig planologisch gebruik, die is ingediend voor inwerkingtreding van de Omgevingswet (uiterlijk 31 december 2023) kan nog afgedaan worden onder de regels van de Wabo.

4.4.5 Uitvoerbaarheid en kostenverhaal water

De bopa wordt waar mogelijk en indien relevant door Delfland ook beoordeeld op de uitwerking van de economische uitvoerbaarheid, de kosten van werken en werkzaamheden en de kostenverdeling. Ook dit zijn aspecten waar Delfland graag afspraken over maakt met de gemeente.

Hierbij geldt net zoals bij het omgevingsplan dat het verplicht blijft om de kosten te verhalen bij bepaalde bouwplannen.

Kostenverhaalsvoorschriften kunnen dus ook als voorwaarde aan de bopa worden verbonden. Indien voorafgaand aan de vaststelling van de bopa het kostenverhaal is verzekerd via een anterieure overeenkomst, hoeven er geen voorschriften in de vergunning worden opgenomen.

Gezien de belangen van Delfland (als publiekrechtelijke behartiger van het watersysteem en soms ook als grondeigenaar) wil Delfland graag betrokken zijn bij het opstellen van de voorschriften voor de bopa als deze zien op de noodzakelijke voorzieningen voor wat betreft water. Datzelfde geldt voor betrokkenheid bij een overeenkomst over grondexploitatie.

De uitvoerbaarheid van een bopa wordt tot slot ook bepaald door de vergunbaarheid van activiteiten op grond van onder meer de waterschapsverordening van Delfland.¹⁴ Het kan voorkomen dat Delfland twee rollen heeft bij een bopa:

- Als ketenpartner geeft Delfland advies of het waterbelang op de juiste manier is meegenomen in de vergunning voor een bopa.
- Als bevoegd gezag. Wanneer een wateractiviteit samen wordt aangevraagd met een buitenplanse activiteit geldt de coördinatieregeling (art. 16.7 lid 1 onder a OW jo 5.7 lid 1, 2 en 5 jo 10.21 Ob jo 3.20 Awb.).

4.5 Instrument programma's

Dit instrument is nieuw in de Omgevingswet. Op dit moment is er nog geen ervaring opgedaan met dit instrument. Over enige tijd zullen er gemeentes zijn, die dit instrument willen gebruiken. Delfland denkt graag mee over haar inzet bij dit instrument. Wanneer gemeentes programma's op gaan stellen zal deze paragraaf nader ingevuld worden.

4.5.1 Programma's

Om de gewenste kwaliteit van de fysieke leefomgeving te bereiken, kunnen overheden een programma opstellen met beleid en maatregelen. Soms is een programma verplicht.

Het programma bevat de volgende onderdelen:

- de uitwerking van het beleid voor ontwikkeling, gebruik, beheer, bescherming en behoud van de fysieke leefomgeving (artikel 3.5, onder a, Omgevingswet);
- maatregelen om aan omgevingswaarden te voldoen of maatregelen om 1 of meer andere doelstellingen voor de fysieke leefomgeving te bereiken (artikel 3.5, onder b, Omgevingswet).

Maatregelen die leiden tot de gewenste kwaliteit

In programma's formuleren gemeentes (maar ook ander overheden) beleid en maatregelen die leiden tot de gewenste kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Maatregelen kunnen divers zijn, denk aan beleidsregels en financiële instrumenten. Maar ook communicatie, convenanten, de uitvoering van projecten of het stellen van regels zijn een middel om de doelstellingen uit programma's te bereiken.

Programma is zelfbindend

Het programma is zelfbindend. Dit betekent dat het alleen het bestuur zelf bindt. Een programma kan wel burgers en bedrijven stimuleren om die dingen te doen, die helpen om de doelstellingen te halen. Er is geen sprake van direct toezicht of handhaving op een programma. Wel kan het algemeen bestuur aan de hand van het programma het dagelijks bestuur om verantwoording vragen.

Inzet van het programma

Overheden kunnen kiezen hoe ze programma's inzetten. Ze kunnen de omgevingsvisie globaal houden en het beleid verder uitwerken in programma's. Of ze kunnen ervoor kiezen om de omgevingsvisie veel specifieker te maken en zo minder met programma's werken.

Regels voor het programma

De regels voor het programma staan in afdeling 3.2 van de Omgevingswet. En de instructie-regels voor programma's staan in hoofdstuk 4 van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). Regels voor programma's bij het overschrijden van een omgevingswaarden staan in hoofdstuk 2 van het Bkl.

¹⁴ Zie belangrijke aandachtspunten ten aanzien van de uitvoerbaarheid van de bopa ook paragraaf 4.3.5.

4.5.2 Rollen en fasen

Vorbereidingsfase

Het betrekken van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisatie bij de voorbereiding van een programma is verplicht voor alle programma's. Artikel 10.8 van het Omgevingsbesluit bevat daarvoor een motiveringsplicht. De overheid mag zelf weten hoe zij aan de participatieverplichting voldoet.

Ontwerpfase

Voor het opstellen van programma's geldt afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht. Daarbij kan iedereen zienswijzen indienen.

Een bestuursorgaan kan afdeling 3.4 Awb buiten toepassing verklaren bij wijzigingen van een programma van ondergeschikte aard. Daarbij geldt dat die wijzigingen niet mogen leiden tot grotere nadelige gevolgen voor het milieu en deze niet mogen zien op een in dat programma opgenomen beschrijving van een activiteit als gevolg waarvan de activiteit is toegestaan. Ook mag er geen strijd ontstaan met internationaalrechtelijke verplichtingen (artikel 16.27, lid 2 Ow). Dit betekent dus dat dit bijvoorbeeld niet kan als het programma mer-plichtig is.

Vaststellingstellersfase

Het college van burgemeester en wethouders (of het algemeen bestuur van het waterschap) kan een programma vaststellen (artikel 3.4 Omgevingswet). Dit is dus formeel niet de gemeenteraad. Dit neemt niet weg dat het belangrijk kan zijn om de gemeenteraad te betrekken bij het opstellen van een programma.

Beroepsfase

Vanwege het zelfbindende karakter staat er geen beroep open tegen het besluit tot vaststelling van een programma (artikel 1 van bijlage 2 van de Awb).

Er is wel beroep mogelijk tegen delen van programma's met specifieke rechtsgevolgen. Dit geldt voor programma's die rechtstreeks toestemming geven voor activiteiten. Er wordt dan geen apart toestemmingsbesluit meer genomen voor die activiteit omdat het programma zelf al die mogelijkheid geeft. Dan is er geen afzonderlijk toestemmingsbesluit meer nodig voor het aspect waar het programma over gaat (artikel 1 van bijlage 2 Awb).

4.6 Weging van het waterbelang en milieueffectrapportage

Bij veel ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving moet naar de milieueffecten worden gekeken in een milieueffectrapportage (mer). Hieronder vallen ook de effecten op 'water' in de brede zin van het woord. Maar wat is nu de relatie tussen de mer-regelgeving en de weging van het waterbelang? Om te beginnen is er een onderscheid tussen een milieueffectrapportage voor plannen en programma's en een milieueffectrapportage voor projecten. Deze worden hieronder toegelicht.

De milieueffectrapportage voor plannen en programma's (plan-MER)

In algemene zin geldt een plan-MER-(beoordelings-)plicht voor visies, plannen en programma's in twee gevallen:

- Plannen en programma's die het *kader* vormen voor mer-(beoordelings-)plichtige besluiten over projecten als bedoeld in artikel 16.43 lid 1 van de Omgevingswet. Dit kan bijvoorbeeld een omgevingsvisie zijn.
- Er geldt tevens een plan-MER-(beoordelings-)plicht als of als voor dat plan of programma op grond van artikel 16.53c Ow een *passende beoordeling* (bijvoorbeeld vanwege stikstof of hydrologische effecten) moet worden gemaakt.

Het is verplicht om voorafgaand aan het opstellen van het plan-MER bestuursorganen te raadplegen (consultatie). Deze verplichting geldt voor bestuursorganen die op grond van een wettelijk voorschrift ook betrokken moeten worden bij de omgevingsvisie of het omgevingsplan. Vandaar dat over het algemeen ook Delfland geraadpleegd zal moeten worden.

De vorm waarin deze consultatie plaats zal vinden, is niet in de wet geregeld, maar de verwachting is dat de huidige praktijk zal worden voortgezet. De reacties van de bestuursorganen en instanties vormen mede de input voor de op te stellen definitieve reikwijdte- en detailniveau notitie. Deze notitie geeft richting aan de inhoud aan het plan-MER. Het plan-MER wordt bij het ontwerp van het plan-MER-(beoordelings)plichtige plan ter inzage gelegd. Uiterlijk gedurende de zienswijzenfase wordt de Commissie voor de mer door het bevoegd gezag in de gelegenheid gesteld om een toetsingsadvies uit te brengen over het plan-MER.

In de Omgevingswet wordt de plan-mer-beoordeling apart genoemd. De plan-mer-beoordeling is een beoordeling of een plan of programma aanzienlijke milieugevolgen kan hebben. Hiervoor is geen aparte procedure voorgeschreven. Wel moet de uitkomst van de plan-mer-beoordeling aan het publiek kenbaar worden gemaakt door deze te betrekken in de uitkomst en te motiveren in het plan of programma.

De milieueffectrapportage voor projecten (project-MER)

De project-mer-(beoordelings-)plicht (ook wel de besluit-mer-(beoordelings-)plicht genoemd) is gekoppeld aan het besluit dat de activiteit direct mogelijk maakt. De projecten, gevallen en besluiten waarvoor een project-mer-(beoordelings-)plicht geldt staan limitatief opgesomd in bijlage 5 bij het Omgevingsbesluit. (check bijlage met voorbeelden!) Denk bijvoorbeeld aan droogleggingsprojecten, stuwdammen of afvalwaterzuiveringsinstallaties. In kolom 4 van bijlage 5 bij het Omgevingsbesluit wordt voor een aantal projecten het omgevingsplan of de omgevingsvergunning voor een milieubelastende activiteit als mer-(beoordelings-)plichtig besluit aangewezen. Soms wordt een meer specifiek voor het project benodigde besluit aangewezen, zoals de omgevingsvergunning voor een wateractiviteit. De project-mer-beoordeling moet antwoord geven op de vraag of het voorliggende project kan leiden tot aanzienlijke milieueffecten in verband waarmee het opstellen van een project-MER noodzakelijk is.

De procedure van project-MER is vergelijkbaar met de plan-MER, waarbij een project-MER er advies aan de Commissie voor de mer kan worden gevraagd. Dit is dus niet verplicht bij de project-MER.

Delfland en MER

Delfland zal in de meeste gevallen geconsulteerd worden bij de plan-MER, omdat zij ook over de visies en plannen zal adviseren vanuit haar wettelijke bevoegdheid. Bij de project-MER is Delfland betrokken als het een project betreft, waarbij er belangrijke milieugevolgen voor het waterbelang te verwachten zijn.

In deze voorbereiding geeft Delfland aan welke wateraspecten in het MER (of de mer-beoordeling) onderzocht moeten worden en op welke wijze. Daarnaast maakt Delfland afspraken over verdere betrokkenheid bij het tot stand komen van de (concept) MER (of de mer-beoordeling).

Bij de vaststelling van een plan of besluit over de fysieke leefomgeving moet gemotiveerd worden hoe met de waterinbreng in het MER (of de mer-beoordeling) is omgegaan en hoe dat doorwerkt in het plan of besluit. Hoewel de waterinbreng in het MER of de mer-beoordeling formeel geen 'weging van het waterbelang' heet, is hij feitelijk wel als zodanig te beschouwen; er gelden ook dezelfde overwegingen en criteria voor.

5 Juridische en financiële borging waterbelang

5.1 Juridische regelingen in het omgevingsplan

Juridische borging van het waterbelang vindt voornamelijk via het omgevingsplan plaats. Een omgevingsplan bestaat uit een toelichting en regels. Als onderdeel van de regels wordt aan de hand van coördinaten vastgelegd voor welke locatie(s) de regels gelden. Dit heet het werkingsgebied. Het werkingsgebied kan voor het gehele gemeentelijke grondgebied zijn, maar ook een of meer delen daarvan. Regels kunnen zo per locatie verschillen. Het is mogelijk dat er op een locatie meerdere werkingsgebieden gelden.

Water komt op verschillende plaatsen terug

Het omgevingsplan spreekt van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. Dat betekent dat aan de functies regels worden gekoppeld over bouwen en gebruik. Water kan daarom in diverse plaatsen in het omgevingsplan terugkomen. Zo kan aan gronden de *functie (was voorheen bestemming)* 'Water' worden gegeven. In veel gevallen hebben gronden een andere *hoofdfunctie*, bijvoorbeeld 'Wonen', maar is binnen deze aanwijzing in de fysieke leefomgeving tevens water toegelaten. Water is dan bijvoorbeeld algemeen toegelaten via de *toegestane functies (was voorheen bestemmingsomschrijving)*, of via *andere werkingsgebieden (bijvoorbeeld aanduidingen)*.

Gemeenten dienen uiterlijk 1 januari 2032 een definitief omgevingsplan te hebben. Op dit moment werken gemeenten nog aan hun omgevingsplannen. Bij het opstellen van een omgevingsplan is er heel veel vrijheid in de wijze waarop gemeenten hun omgevingsplan vormgeven.

Te zijner tijd zal dit hoofdstuk verder aangepast worden. Bijvoorbeeld als er meer duidelijkheid is of gemeenten nog functies benoemen, of toch meer spreken over activiteiten en werkingsgebieden.

5.2 Borging per waterthema

5.2.1 Veiligheid en waterkeringen

Bij waterkeringen is het onderscheid relevant tussen de ruimtereservering voor de waterkering enerzijds en de maatvoering van de waterkering anderzijds.

De afmetingen van een waterkering kunnen variëren, omdat het profiel van de waterkering mede afhankelijk is van maaiveldhoogte en grondsoort. De waterkering zelf is de kernzone met bijvoorbeeld het *werkingsgebied Waterstaat-Waterkering*. In sommige omgevingsplannen is een apart hoofdstuk opgesteld voor *beperkingengebieden*. De regeling van de waterkering en de beschermingszone zijn een goed voorbeeld van een beperkingengebied.

De ruimere beschermingszone moet echter ook een beschermen de functie met bijbehorende regels krijgen, zodat een onbelemmerde werking, instandhouding en onderhoud van de primaire en regionale keringen zeker worden gesteld.

Delfland toetst bij de beoordeling van een plan of de kernzone en de beschermingszones van de waterkering zijn opgenomen in de regels en daarmee gekoppeld zijn aan een werkingsgebied overeenkomstig de legger van Delfland. Delfland sluit hierbij niet uit dat voor de beschermingszones in stedelijk gebied ruimere bouw mogelijkheden worden opgenomen dan in de kernzone. Voor de gebruiker van het omgevingsplan is het van belang dat in de toelichting van het omgevingsplan een verwijzing wordt opgenomen naar de waterschapsverordening en de legger van Delfland.

Het kan voorkomen dat de gemeente ervoor kiest om, gezien het grillige verloop van de breedte van de waterkering, een zone aan te geven met een breedte waarbinnen het leggerprofiel valt. Na overleg kan Delfland daar mogelijk mee akkoord gaan.

Zonder omgevingsvergunning voor een wateractiviteit mogen geen met de kern- en beschermingszone strijdige activiteiten worden ondernomen, zoals bouwen, aanleg van wegen, ingravingen of ophogingen of het aanbrengen van kabels, leidingen of boorgaten. In die gevallen dat vanwege een ruimtelijke ontwikkeling de verplaatsing van een waterkering gewenst is, moet hierover overeenstemming zijn met Delfland. Als randvoorwaarde geldt dan dat de bescherming van de waterkering(en) met bijbehorende zones in het omgevingsplan volledig zeker zijn gesteld.

De voorbeeldregels op welke wijze het werkingsgebied Waterstaat- Waterkering en een beschermingszone kunnen worden opgenomen in een plan worden te zijner tijd in dit hoofdstuk c.q. in een bijlage opgenomen.

Kaden

Een aantal kaden in het beheergebied van Delfland moet worden verbeterd en zo mogelijk verbreed. Dit betreft ten eerste kaden waar een hoger veiligheidsniveau nodig is, omdat het gebied van functie is gewijzigd. Verder gaat het om kaden die zijn opgenomen in het kadeverbeteringsprogramma. Veelal moet er extra ruimte worden gereserveerd om de plannen te kunnen uitvoeren. Dit kan betekenen dat beschermingszones nabij kades moeten opschuiven (denk bijvoorbeeld aan watergangen langs de kade). Als hierdoor wijzigingen van het omgevingsplan nodig zijn zal de adviseur van Delfland u hierover inlichten.

5.2.2 Voorkomen van wateroverlast

Water

Het primaire watersysteem, (werkingsgebied) voor zowel de boezem als polders, moet worden aangegeven als 'Water' met de bijbehorende (hoofd)functies/gebruiksdoelen.

Onder het werkingsgebied 'Water' kunnen tevens de voorzieningen vallen die bij het primaire watersysteem horen, zoals aquaduct, sluis, water, waterberging, bruggen, inlaten en gemalen.

In de regels van het omgevingsplan moet rekening worden gehouden met deze voorzieningen en de daarbij behorende bouwregels. Werkingsgebieden kunnen specifieke regels voor water(huishoudkundige) voorzieningen bevatten. Het kan voorkomen dat deze waterhuishoudkundige voorzieningen samenvallen met een andere functie of ander werkingsgebied. Bij bruggen geldt bijvoorbeeld dat deze tevens een verkeersfunctie hebben. In dat geval kan een functie 'Verkeer' worden opgenomen met daarbij een aanduiding 'water'.

Het is mogelijk om waterbergende maatregelen in omgevingsplannen en omgevingsvergunningen te borgen met een voorwaardelijke verplichting of met een voorschrift. Uitgangspunt bij voorwaardelijke verplichtingen is dat je er niet direct aan hoeft te voldoen. Je hoeft de maatregel dus niet zondermeer te realiseren, maar pas als je een ingreep doet waarvoor de maatregel noodzakelijk is. Het kan bijvoorbeeld nodig zijn om een watergang te verbreden als er een extra woning gerealiseerd wordt. In de voorwaardelijke verplichting kan dan geregeld worden dat de woning uitsluitend mag worden gerealiseerd wanneer de watergang verbreed is.

Wanneer in de toelichting van het omgevingsplan is aangegeven dat maatregelen noodzakelijk zijn met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties, dan moeten deze geborgd worden. De borging van de wateropgave gebeurt in principe publiekrechtelijk. De jurisprudentie bood eerder ruimte om de wateropgave privaatrechtelijk te borgen, maar in een uitspraak van 9 juli 2025 heeft de Afdeling deze mogelijkheid genuanceerd in verband met de rechtszekerheid voor derden.¹⁵

¹⁵ zie ABRvS 9 juli 2025, ECLI:NL:RVS:2025:3076, r.o. 27.4. Zie ABRvS 10 december 2014, ECLI:NL:RVS:2014:4482, r.o. 18-18.3, ABRvS 6 april 2016, ECLI:NL:RVS:2016:940, r.o. 9.4 en ABRvS 9 november 2016, ECLI:NL:RVS:2016:2950, r.o. 6.2 waarin verschillende waterhuishoudkundige maatregelen door middel van een voorwaardelijke verplichting worden geborgd.

Ook als uit een milieueffectrapportage blijkt dat een gebiedsontwikkeling alleen uitvoerbaar is met het in acht nemen van bepaalde maatregelen, moeten deze maatregelen in het omgevingsplan geborgd worden.

Piek- en noodbergingen voor water kennen meerdere regelingen. Indien de gronden uitsluitend een functie hebben voor berging dan kan de functie 'Water' opgenomen worden. In die gevallen dat de berging samenvalt met een andere functie, bijvoorbeeld 'Agrarisch', dan krijgen de gronden bij voorkeur een werkingsgebied 'Waterstaat – Waterbergingsgebied'. Traditionele nieuwbouw van woningen, bedrijven of glastuinbouw zijn binnen deze functie in beginsel niet mogelijk.

Het overige water, niet behorend bij het hoofdwatersysteem, kan worden opgenomen in de functieomschrijving behorend bij andere functies.

De voorbeeldregels voor 'Water' en een functie 'Wonen' met daarin een voorwaardelijke verplichting worden te zijner tijd in dit hoofdstuk c.q. in een bijlage opgenomen.

Regeling gemalen

Gemalen zijn er in verschillende soorten en afmetingen. Er zijn kleine gemalen die onderdeel zijn van de waterloop en er zijn grote gemalen, waarbij tevens gebouwen aanwezig zijn, met een kantoorfunctie die verband houdt met het aanwezige gemaal. Voor de kleine gemalen geldt over het algemeen dat deze zullen vallen onder het begrip 'waterhuishoudkundige voorzieningen'. Binnen de functie 'Water' is dat zeker opgenomen, maar ook voor andere functies is een dergelijke omschrijving vaak in de functieomschrijving opgenomen.

Bij een groter gemaal wordt dit als activiteit benoemd, bijvoorbeeld als 'Bedrijf – nutsbedrijf'. Hiervoor worden te zijner tijd in dit hoofdstuk c.q. in een bijlage de voorbeeldregels opgenomen.

Wateroverlast en overige functies

Ook bij de overige functies kan het relevant zijn om regels toe te voegen ter voorkoming van wateroverlast. Dit geldt bijvoorbeeld voor functies als wonen, glastuinbouw, bedrijventerrein of parkeervoorzieningen. Voor deze functies worden dan regels opgenomen, zodat bijvoorbeeld hoger gebouwd kan worden, verdergaande verharding wordt voorkomen, maatwerkvoorschriften¹⁶ gesteld kunnen worden aan verhardingen zodat die waterdoorlatend uitgevoerd moeten worden en bijvoorbeeld watertanks of waterbassins een minimale inhoud hebben van 500 m³/ha (glas)tuinbouw. Een voorbeeld van een bestemming met regels ter voorkoming van wateroverlast is hieronder opgenomen.

Grondwater en voorkomen van zoetwatertekort

Te zijner tijd zal dit hoofdstuk verder aangepast worden.

Onderhoud en bagger

Langs de watergangen gelden beschermingszones (onderhoudsstroken). Deze zijn opgenomen in de legger en vallen onder de werking van de waterschapsverordening. De breedte van de beschermingszone is afhankelijk van de breedte van de watergang en de wijze waarop onderhoud plaatsvindt. In de beleidsregel dempen en graven staan de exacte afmetingen genoemd¹⁷. De toetscriteria en de daarbij behorende figuren worden te zijner tijd in dit hoofdstuk c.q. in een bijlage opgenomen. In het omgevingsplan moet rekening gehouden worden met beschikbare ruimte en bereikbaarheid van watergangen voor onderhoud. De regeling in het omgevingsplan moet rekening houden met het feit, dat deze gronden vrij moeten blijven van obstakels. Voor primaire watergangen gebeurt dit bij voorkeur met een functie 'Waterstaat'.

Baggerdepots

Baggerdepots voor de opslag van bagger tijdens onderhoudswerkzaamheden zijn beperkt relevant voor de plannen voor de fysieke leefomgeving, omdat deze vaak tijdelijk zijn. Het is echter wel handig om aan te geven, dat deze toegelaten zijn op bepaalde plaatsen. Hiervoor is

¹⁶ Maatwerkvoorschriften zijn te vergelijken met nadere eisen in een bestemmingsplan.

¹⁷ zie link [Beleidsregel dempen en graven](#)

het opnemen van een aanduiding 'baggerdepot' het meest geschikt. In de regels kan dan aangegeven worden, dat deze gronden tevens gebruikt worden als baggerdepot. Voor grotere meer permanente baggerdepots is wel een aparte functie 'Bedrijf' nodig.

5.2.3 Watersysteemkwaliteit en ecologie

Ecologie Natte ecologische zones (NEZ) en ecologische verbindingzones (EVZ)

Inrichtingsmaatregelen zijn belangrijk voor het verbeteren van watersysteemkwaliteit en ecologie. Voorbeelden van inrichtingsmaatregelen zijn natte ecologische zones (NEZ) (natuurvriendelijke oevers en vispaaiplaatsen). Het is van belang dat specifieke inrichtingsmaatregelen niet doorkruist worden door ongewenste ontwikkelingen. Het omgevingsplan kan inrichtingsmaatregelen niet afdwingen, maar het omgevingsplan kan wel aangeven dat de gronden een specifieke functie hebben vanwege waterkwaliteit en/ of ecologische functie.

Deze gronden kunnen de functie 'Water' krijgen. De oevers worden daarmee gezien als onderdeel van het watersysteem. Natuurvriendelijke oevers kunnen ook onderdeel zijn van een functie 'Groen' of 'Natuur'. Binnen deze functies is dan een omschrijving opgenomen dat tevens functies ten behoeve van water en ecologie toegelaten zijn.

Het is ook mogelijk om binnen andere functies aanduidingen op te nemen, bijvoorbeeld 'ecologische verbindingzone' of 'ecologische waarde'. Op de verbeelding gaat dan van deze aanduiding het signaal uit dat deze gronden een bijzondere waarde hebben. In de regels kan dan opgenomen worden dat gronden met deze aanduiding tevens een functie hebben op het gebied van ecologie en dat hier beperkt of geen bouw mogelijkheden zijn. In bijlage PM is een voorbeeld gegeven van de functie 'Groen' met een aanduiding 'ecologische verbindingzone'.

5.2.4 Afvalwaterketen

Zuiveringsinstallaties

Niet alle onderdelen van de afvalwaterketen zijn relevant voor de plannen voor de fysieke leefomgeving. Zo zijn rioleringsystemen met bijbehorende werken over het algemeen minder ruimtelijk relevant; zij worden meestal niet specifiek met een functie aangegeven of aangeduid. Hierop zijn twee uitzonderingen:

- zuiveringstechnische werken¹⁸;
- rioolwaterpersleidingen en dergelijke.

De zuiveringstechnische werken krijgen een specifieke functie, omdat deze werken een hinderzone kennen, bijvoorbeeld vanwege geur of geluid. Binnen deze zone mogen geen hindergevoelige functies zoals woningen worden opgericht. In bijlage PM is een voorbeeldartikel opgenomen van een rioolwaterzuiveringsinstallatie.

Leidingen

Voor de rioolwaterpersleidingen is het relevant om deze op te nemen, omdat hier een vrijwaringszone ligt. Deze gronden dienen 5 meter ter weerszijden van de leiding bestemd te worden voor de (vrijwaringszone van) een rioolwaterpersleiding. Binnen deze vrijwaringszone mag niet gebouwd worden, maar bijvoorbeeld ook niet gegraven. In het omgevingsplan geldt dan vaak een aanlegvergunning voor het uitvoeren van werken.

In bijlage PM is een voorbeeldartikel opgenomen voor een rioolwaterzuiveringsinstallatie.

5.2.5 Klimaatadaptatie

Te zijner tijd zal dit hoofdstuk verder worden aangepast.

¹⁸ Zuiveringstechnische werken zijn bijvoorbeeld bergbezinkbassins, riolgemalen en afvalwaterzuiveringsinstallaties (awzi's) of rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's). Een voorbeeldregeling voor een riolgemaal is te vinden in bijlage PM (functie 'Bedrijf-Nutsbedrijf').